

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1001

F.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

Group A : COMPULSORY ENGLISH

Text Prescribed : Visionary Gleam

(Prose and Poetry)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A) (i) How did the astrologer convince Guru Nayak about his future ?

(ii) Comment on the use of humour and irony in the story 'Karma'.

(B) (i) Describe the reaction of Jim on seeing Della with short hair in the story 'The Gift of the Magi'.

(ii) What, according to Nathaniel Branden, can make one competent to cope with the basic challenges of life ?

P.T.O.

2. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]
- (A) (i) Discuss 'A Red, Red Rose' as a love poem.
- (ii) What qualities does the poet wish his country to have in 'Where the Mind is Without Fear' ?
- (B) (i) How does 'If You Call Me' present the beloved's deep passion for her lover ?
- (ii) Comment on the language of the poem, 'A Red, Red Rose'.
3. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]
- (A) (i) To serve the nation, Nehru felt, we should 'redeem our pledge'. Elaborate.
- (ii) How can the youth make themselves fit for the task of serving the nation according to Karan Singh ?
- (B) (i) How does Dr. Ambedkar view the prospects of democracy in India ?
- (ii) Draw a character sketch of the narrator in 'The Eyes are Not Here'.
4. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]
- (A) (i) Comment on the speaker's description of the city in 'Upon Westminster Bridge'.
- (ii) Why does the poet's attitude to look at the old woman change in the end ?

- (B) (i) 'Success is counted sweetest' makes a case for the defeated human being. Do you agree ? Give reasons for your answer.
- (ii) Discuss 'Upon Westminster Bridge' as a nature poem.

5. (A) Attempt any *four* of the following : [8]

- (i) Fill in the blanks in the sentence below, using verbs in the simple present form.

Our lungs (expand) when we
(breathe in).

- (ii) Fill in the blanks in the sentence below, putting the verbs in brackets in either the simple past or the past perfect tense, as required.

The sun (set) by the time we (leave)
for home.

- (iii) Choose the *correct* alternative and rewrite the following.
Rakesh in Mumbai since 1984. (is living/has
been living).

- (iv) Fill in the blanks in the sentence below using the appropriate form (singular or plural) of the verb given in brackets. Use the verbs in the tenses suggested.

Mr. Patel (move : present progressive) into
his new house next week. He (invite : present
perfect) all his friends to a house-warming party.

(v) Correct the following sentence and rewrite :

They has been preparing for the exam.

(vi) Rewrite the following sentence in the tense suggested in bracket.

Rahul was playing cricket all day. (Change into the present progressive tense)

(B) Attempt any *two* of the following : [8]

(i) Two politicians are discussing the issue of corruption in India on a TV Channel. They agree on some points and disagree on others. Write a dialogue between the two.

(ii) Rima is in bed with fever. She will not be able to take the final examination this year. Her aunt visits her to express sympathy and comforts her. Write a dialogue based on the situation.

(iii) You want to buy a new smart phone. Your friend gives you suggestions regarding the features, brands and price of some phones to enable you to make a proper choice. Write a dialogue between both of you.

Total No. of Questions—5+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1002

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MARATHI

G-1 : आधुनिक मराठी वाङ्मय

(पुनर्रचित अभ्यासक्रम)

(2013 PATTERN)

- पाठ्यपुस्तके :— (i) मातृपंचक
(ii) मराठी विनोदी कथा
(iii) व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (i) 'वर्तमानपत्रकर्ता' या विनोदी लेखाचे लेखक कोण आहेत ?
- (ii) रामगणेश गडकरी यांच्या विनोदी लेखाचे नाव काय आहे ?
- (iii) चि.वि. जोशी रेल्वे प्रवास करून कोठे व्याख्यानाला गेले होते ?
- (iv) पहिले कावळे संमेलन कोठे भरले होते ?
- (v) 'म्हैस' या विनोदी कथेत कोणकोणत्या व्यक्तींची वर्णने आली आहेत ?
- (vi) 'तक्रार' या कथेत कोणता प्रश्न उपस्थित झाला आहे ?
- (vii) द.भा. मिरासदार यांनी कोणती विनोदी कथा लिहिली आहे ?

P.T.O.

- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (i) 'महाराष्ट्र कवी' असे कोणास म्हणतात ?
 - (ii) मातृभाषेवर कविता लिहिणाऱ्या कवींची नावे लिहा.
 - (iii) 'माझी गरीब माऊली' ही कविता कोणी लिहिली आहे ?
 - (iv) 'मातृपंचक' मध्ये जिजाऊंवर कोणी कविता लिहिली आहे ?
 - (v) 'माझा मन्हाठाचि बोलू' ही कविता कोणत्या गटातील आहे ?
 - (vi) 'मातृपंचक' या कवितासंग्रहातील वि.दा. सावरकर यांच्या कवितेचे नाव लिहा.
 - (vii) 'जननी आणि जन्मभूमि' या कवितेचे कवी कोण आहेत ?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (i) कवी यशवंत यांच्या 'आई' कवितेतील भावना स्पष्ट करा.
 - (ii) विठ्ठल वाघ यांच्या 'वावर' कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
 - (iii) प्रशांत मोरे यांच्या 'जिजाऊ' कवितेचे रसग्रहण करा.
 - (iv) संत तुकारामांनी विठ्ठलाला माऊली असे म्हटले आहे. स्पष्ट करा.
3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा : [10]
- (i) 'मी आचार्य अत्रे कसा झालो नाही ?' असे मुकुंद टाकसाळे का म्हणतात ? ते सविस्तर लिहा.
 - (ii) 'पेज श्री' या विनोदी लेखातील विनोदी प्रसंग लिहा.

- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **300** शब्दांत उत्तर लिहा : [10]
- (i) जन्मदात्री आई विषयी मातृपंचकमध्ये आईविषयी कोणकोणत्या भावना व्यक्त केल्या आहेत, ते सविस्तर लिहा.
- (ii) मातृभाषेविषयी कवींनी कोणते गोडवे गायले आहेत, ते कवितांच्या आधारे स्पष्ट करा.
4. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **150** शब्दांत उत्तर लिहा : [5]
- (i) 'सूत्रसंचालकाची' जबाबदारी स्पष्ट करा.
- (ii) भाषण कौशल्य कोणकोणत्या गोष्टींमुळे विकसित होते, ते लिहा.
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** प्रश्नांची प्रत्येकी **150** शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
- (i) प्रसारमाध्यमांचे कार्य विशद करा.
- (ii) वर्तमानपत्रासाठी बातमी लिहिताना कोणकोणत्या गोष्टी महत्वाच्या असतात ?
- (iii) महाविद्यालयात कविसंमेलन घेण्यात आले, त्याविषयी बातमी लिहा.
- (iv) दूरदर्शन या प्रसारमाध्यमाचे थोडक्यात महत्त्व लिहा.
- (v) आपल्या परिसरातील समाजसुधारकाची दूरदर्शनसाठी मुलाखत घ्या.
5. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही **पाच** शब्दांचे मराठी पारिभाषिक शब्द लिहा : [5]
- (i) Art
- (ii) Circular
- (iii) Enquiry
- (iv) Commerce
- (v) Grade
- (vi) Grant
- (vii) University
- (viii) Examination.

(ब) खालीलपैकी कोणतेही पाच शब्द शुद्धलेखनानुसार शुद्ध स्वरूपात लिहा : [5]

- (i) माधूर्य
- (ii) औचित्य
- (iii) जाहीरात
- (iv) वक्तुत्व
- (v) कतुत्व
- (vi) स्विकार
- (vii) खुसखूशित
- (viii) क्रिडागण.

[5101]-1002

G-1 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20]

(i) निबंधाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

(ii) प्रमाणभाषा म्हणजे काय ?

(iii) श्रवणासाठी आवश्यक दोन कौशल्ये कोणती ?

(iv) मुद्रितशोधनाच्या दोन खुणा काढून त्यांचे अर्थ लिहा.

(v) सारांश लेखन म्हणजे काय ?

(vi) शुद्धलेखनातील ऱ्हस्व दीर्घ विषयक दोन नियम लिहा.

(vii) खालील म्हणींचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा :

(अ) दुरून डोंगर साजरे

(ब) हातच्या कंकणाला आरसा कशाला.

(viii) खालील विषयावर प्रत्येकी दोन घोषवाक्ये तयार करा :

(अ) नेत्रदान

(ब) पाणी बचत.

(ix) पुढील कल्पनांचे एकत्रीकरण करून त्यासाठी एक शब्द लिहा :

(अ) जिंकता न येणारा

(ब) समाजाची सेवा करणारा.

- (x) पुढील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा :
- (अ) डोळ्यांत अंजन घालणे
- (ब) वीरगती प्राप्त होणे.
- (xi) पुढील शब्द शुद्ध करून लिहा :
- (अ) अग्नीपरिक्षा
- (ब) आर्शिवाद.
- (xii) खालील इंग्लिश शब्दांसाठी मराठी पारिभाषिक शब्द लिहा :
- (अ) Action
- (ब) Basic Pay.
2. (अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [5]
- (i) संभाषणासाठी आवश्यक पाच कौशल्ये लिहा.
- (ii) मानवी विकासातील भाषेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (ब) पुढील उताऱ्याचे सारांश लेखनकरून उचित शीर्षक द्या : [5]
- मराठी ही आपली मात्रभाषा आहे. विविध संतांनी आपल्या ओवी व अभंगा-मधून ती समृद्ध केली. पहाटेच्या जात्यावरील ओव्यांमध्ये आणि नांगरटीच्यावेळी साथ देणाऱ्या अभंगांमध्ये मराठीचे अस्तित्व सतत जाणवते. मराठीच्या कीर्तीचे तेज सर्वत्र झळकते आहे. तिच्यात सर्व गोडी दाटली आहे. तिचे स्वरूप जरी जाईजुईच्या कळीसारखे कोवळे असले तरी हेमाद्रीला पेलण्याची ताकद तिच्यात आहे. संत ज्ञानेश्वरांनी आपली रचना मराठीत केली. त्यांनी मराठीचा महिमा वर्णन केला आहे. मराठीची अमृताशी पैज लावली तरी मराठी जिंकेल असे तिच्यात माधुर्य आहे.

3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 150 शब्दांपर्यंत संवादलेखन करा : [10]
- (i) डॉक्टर आणि रुग्ण यांच्यातील संवादाचा नमुना तयार करा.
- (ii) भाजीमंडईत होणाऱ्या संवादांचे नमुना लेखन करा.
- (ब) खाली दिलेल्या इंग्लिश उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा : [10]
- I have nothing to offer but blood, toil, tears and sweat. We have before us a situation of the most grievous kind. We have before us many months of struggle and suffering. You ask, what is our policy ? I say it is to wage war by land, sea and air. War with all our might, with all the strength God has given us. You ask what is our aim ? I can answer it in one word. It is victory. Victory at all costs, in spite of all terrors. Without victory there is no survival.
4. (अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 300 शब्दांपर्यंत निबंध लिहा : [15]
- (i) तरुण पिढीतील मोबाइल फोनचा अतिरेक
- (ii) हेल्मेट सक्ती-काळाची गरज
- (iii) माझे जीवन ध्येय.
- (ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 300 शब्दांपर्यंत चिकित्सक परीक्षण लिहा : [15]
- (i) महानगरातील सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्था
- (ii) दहशतवाद
- (iii) महाविद्यालयात स्नेहसंमेलन हवे की नको.

Total No. of Frages—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1004

**F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
GERMAN (ADVANCED)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— This paper of 80 marks include listening comprehension exam of 10 marks and oral exam of 10 marks. Use of a dictionary is not allowed.

Frage 1. Überstetzen Sie die folgende Texte ins Englische oder Marathi! (16)

A) Deutsch ist nicht gleich Deutsch (05)

Wir sind sehr früh aufgestanden und mit dem Zug um 7:56 Uhr von Salzburg nach Luzern gefahren. Der Zug war voll und wir haben erst in Innsbruck einen Sitzplatz bekommen. Die Fahrt hat sehr lange gedauert: fast 7 Stunden. Eine Frau am Bahnhof hat uns den Weg zum Hotel erklärt. Sie hat Schweizerdeutsch gesprochen. Na ja, wir haben nicht viel verstanden und haben eine Stunde unser Hotel gesucht. Dann haben wir eine Pizza gegessen.

B) (05)

Sport ist zwar aus Stefanies Leben nicht mehr wegzudenken : Nach ihrem Studium fand sie eine Stelle als Redakteurin bei einer Sportzeitschrift, aber die Zeit des Lesitungssports liegt endgültig hinter ihr. Heute ist für Stefanie Sport vor allem ein Freizietvergnügen – sie genießt es, zusammen mit anderen Sport zu treiben. Sie und Ihr Freund Jens joggen regelmäßig zusammen, fahren Rad, gehen schwimmen und laufen im Winter ski. Manchmal spielen sie mit Freunden Volleyball. Stefanies Sportarten haben sich geändert, aber die Freude an der Bewegung ist geblieben.

C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (nur 3) (06)

1. Frankfurt is famous for the world's biggest book fare.
2. My new year resolution is going for a walk daily.
3. Germans like to have coffee and cake in the afternoon.
4. The Easter egg is the symbol of fertility.
5. I feel nauseating when someone smokes in the car.

Frage 2. Beantworten Sie sechs der folgenden Fragen! (14)

1. Nennen Sie zwei Kartoffelgerichte.
2. Was denken Sie über den Schlankeitswahn?

P.T.O.

3. Was für Essgewohnheiten haben die Deutschen?
4. Wie leben die Jugendlichen in Deutschland? Ist es anders als die Jugendliche in Indien?
5. Welche Gefahr kann es bei Piercing geben? Was denken Sie über Piercing?
6. Wie feiert man Ostern?
7. Welche Vorsätze haben Sie zum Neujahr gemacht?
8. Bekommen Sie Taschengeld? Wofür geben Sie es aus?
9. Nennen Sie die Jahreszeiten in Deutschland.
10. Wofür steht DDR? Welche politische Ideologie folgte man in der DDR?

Frage 3. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! (10)

Von 1991 bis 2013 sind über 21 Millionen Menschen nach Deutschland gekommen und 15 Millionen aus Deutschland ausgewandert. Warum verlassen Menschen ihr Heimatland? Was sind ihre Wünsche und Hoffnungen? Wir haben drei gefragt.

Mario 34: Ich bin Umwelttechniker. Ich habe drei Jahre in Madrid gearbeitet. Dann habe ich meine Stelle verloren, weil meine Firma Probleme hatte. In Deutschland gibt es gute Berufschancen für Umwelttechniker. Ich habe auch als Kind in der Schule Deutsch gelernt aber jetzt fast alles vergessen. Deshalb mache ich jetzt einen Deutschkurs. Die Sprache ist eine wichtige Brücke in ein anderes Land, ohne die Sprache kann man nur wenig machen.

Anna (23) : Ich möchte nach Deutschland fahren, weil mein Freund in München lebt. In kommenden zwei Monaten ziehe ich um. Meine Eltern sind natürlich nicht glücklich, aber sie haben es akzeptiert. Wir können dann zwar nicht zusammenwohnen aber wir können oft skypen. Ich hoffe, dass ich in München auch einen Job finde. Ich bin Übersetzerin.

Markus (55) : Ich bin Programmierer und arbeite schon seit zwanzig Jahren in München in einer Computerfirma. Ich mag meine Arbeit aber ich möchte etwas anderes machen. Mein Traum ist ein Leben in Australien, weil ich gerne surfe. Ich möchte gerne eine Surfschule in Australien aufmachen. Für meine Familie ist es kein Problem, weil meine Frau gerne mitkommt.

A) Steht das im Text? (04)

1. Markus wandert in Deutschland ein.
2. Bald wohnt Anna in München.
3. Markus gefällt sein Beruf nicht mehr.
4. In Deutschland ist die Zahl der Auswanderer weniger als die Zahl der Einwanderer.

B) Beantworten Sie die folgenden Fragen. (06)

1. Was meint Mario über die Sprache?
2. Was hat Markus vor?
3. Wie reagierten Annas Eltern über ihre Entscheidung, nach München zu ziehen.

Frage 4. Grammatik und Wortschatz (20)

A) Bilden Sie das Passiv! (nur 4) (04)

1. Heutzutage schreiben die Leute kaum Briefe.
2. Man schält die Kartoffeln zuerst.
3. Sie stellen die Bücher zurück ins Regal.
4. Im Hotel Mama putzt, kocht und bügelt die Mama.
5. Man wäscht das Auto zweimal der Woche.

B) Ergänzen Sie passende Verben in Präteritum! (nur 4) (04)

Früher _____ jeder Mann arbeiten, während die Frau _____ zu Hause und _____ sich um die Kinder und um den Haushalt. Eine Frau, die Karriere _____, _____ eine Ausnahme. Die ganze Familie mit Onkeln, Tanten, Großeltern usw. _____ zusammen.

C) Bilden Sie das Perfekt! (nur 4) (04)

1. Kannst du Deutsch sprechen?
2. Ich will einen heißen Kaffee trinken.
3. Michale hilft seinem Vater das Motorrad reparieren.
4. Meine Eltern lassen mich nicht alleine im Urlaub fahren.
5. Sie kann gut kochen.

D) Verbinden Sie die Sätze mit zweiteiligen Konjunktionen! (nur 4) (04)

1. Rita ist intelligent. Sie ist schön.
2. Die Produkte im ‚Cenrtal‘ sind von guter Qualität. Sie sind teuer.
3. In diesem Institut kannst du Deutsch lernen. Du kannst auch Spanisch lernen.
4. Richard kann nicht schwimmen. Er kann auch nicht Ski laufen.
5. Die Deutschen sind sehr diszipliniert. Sie sind sehr pünktlich.

E) Ergänzen Sie das richtige Wort! (nur 4) (04)

1. Leute, die aus einem Land auswandern, sind _____.
2. Man hängt einen _____ an die Tür am Anfang der Adventszeit.
3. Die Arbeiter, die nach dem zweiten Weltkrieg nach Deutschland gekommen sind, nennt man _____.
4. Tinas Eltern verstehen sie sehr gut. Sie sind sehr _____.
5. Das deutsche Work für Snack ist _____.

GERMAN (BASIC)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— *All* questions are compulsory. **10** marks are for Listening Comprehension and **10** marks for Oral Exam.

Frage I. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 10)

[10]

1. Wie heißt die Hauptstadt von Deutschland?
2. Wie ist das Wetter heute?
3. Was darf man im College nicht machen?
4. Wie lange haben Sie eine Pause im College?
5. Wo kauft man Fleisch?
6. Wie kommen Sie zum College?
7. Um wie viel Uhr stehen Sie am Sonntag auf?
8. Was gibt es in Ihrer Küche?
9. Was haben Sie am 31. Dezember gemacht?
10. Was darf man in dem Tempel nicht machen?
11. Wer ist Ihr Lieblingssportler?
12. Haben Sie Geschwister?

Frage II. Übersetzen Sie!

[12]

(A) Übersetzen Sie ins Englische!

(04)

Thaisong Thien, 27, ist Kunststudent und ledig. Er wohnt und studiert in Berlin. Wie verdient er Geld? Er zeichnet Touristen. Das kann er sehr schnell. Sein Rekord: Sechs Gesichter in zwei Minuten. Trotzdem sind die Zeichnungen gut und die Touristen sind immer zufrieden.

(B) Übersetzen Sie ins Englische!

(04)

Philip ist 13 Jahre alt. Er kommt aus München, aber jetzt wohnt er in Hamburg. Er ist neu in der Schule. Heute ist Montag, der erste Schultag für Philip. In der ersten Stunde hat er Mathematik. Er muss das richtige Klassenzimmer finden. Er öffnet die erste Tür. Die Schüler singen. Nein, das ist kein Mathematikunterricht. Philip geht weiter

(C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 4)

(04)

1. We are happy today.
2. Children don't speak so loudly!
3. My house is not big, but it has a garden.
4. Would you like to eat something?
5. He has to wake up at 7 o'clock.
6. Where is his mobile phone?

Frage III. Grammatik und Wortschatz.

[32]

(A) Ergänzen Sie die Personalpronomen! (Nur 4)

(04)

1. Bring deinen Bruder auch mit. Ich lade _____ auch ein.
2. Wo wohnt deine Großmutter? _____ wohnt in München.
3. Das Baby weint. _____ heißt Stefan.
4. Woher kommen _____, Frau Meier?
5. Ich rufe _____ am Montag an, Sven und Ivan.
6. Zum Geburtstag habe _____ eine Uhr bekommen.

(B) Ergänzen Sie die Possessivpronomen! (Nur 4)

(04)

1. Das sind Julia und Sandra. _____ Hund heißt Bello.
2. Wir warten schon lange. _____ Eltern kommen nicht.
3. Mein Vater spielt gern Tennis. Das sind _____ Tennisschläger.
4. Wann ist denn _____ Hochzeit, Ralf?
5. Marco und Mario, wo ist _____ Haus?
6. Geld brauche ich nicht. Ich brauche nur _____ Freiheit.

(C) Schreiben Sie das richtige Modalverb! (Nur 4)

(04)

1. Morgen hat er Prüfung. Er _____ viel lernen.
2. Morgen _____ ich eine Party.
3. _____ ihr gut Flöte spielen?
4. Ich habe Bauchschmerzen. Ich _____ Tabletten nehmen.
5. Georg und Gregor, _____ ihr gut surfen?

(D) Ergänzen Sie die richtige Präposition! (Nur 4)

(04)

1. Morgen gibt es eine Party _____ meinem Freund.
2. Die Gäste sitzen _____ den Tisch und essen.
3. _____ einem Jahr lerne ich Deutsch.
4. Er fährt mit dem Auto _____ Arbeit.
5. Da geht ein Vater _____ seinem Kind.
6. Ich kaufe Blumen _____ die Vase.

(E) Schreiben Sie die folgenden Sätze im Perfekt! (Nur 4)

(04)

1. Wirft sie den Ball? Sie steht um zehn Uhr auf.
2. Herr Maus steht um 7 Uhr auf
3. Er fährt nach Berlin.
4. Alle Passagiere steigen aus.
5. Am Sonntag kocht der Vater Suppe.

(F) Schreiben Sie das richtige Verb! (Nur 4)

(04)

(bemalen, fernsehen, waschen, suchen, lesen, absagen, tragen, gehen)

1. Der Hammer ist nicht da. Ich _____ den _____.
2. Er _____ nie sein Auto _____.
3. Er _____ gern Toilettenwände _____.
4. Morgen habe ich keine Zeit. Ich _____ den Termin _____.
5. Ich _____ jeden Tag zwei Stunden _____.
6. _____ du gern Bücher _____, Stefan?

(G) Schreiben Sie die Gegenteile!

(03)

1. zumachen **X** _____
2. einschlafen **X** _____
3. schön **X** _____

(H) Was passt?

(02)

1. Marit trinkt gern Kaffee _____ (in/ mit/ für) Zucker.
2. Der Geschirrspüler ist noch an. Machst du ihn _____ (aus/ mit/ nach).
3. Das Mädchen möchte singen, _____ (und/ doch/ aber) auch tanzen.
4. Schau mal, da sind Schreibtische. Ich brauche _____ (eine/ welche/ einen).

(I) Bilden Sie Fragen! (Nur 3)

(03)

1. Henrik kommt um halb sieben nach Hause.
2. Der Hund schläft im Keller.
3. Ich finde das Bild schön.
4. Meine Tante hat gestern angerufen.

Frage IV. Schreiben Sie über eins der folgenden Themen!

[06]

(A) Mein Hobby oder Meine Eltern

(04)

(B) Schreiben Sie einen Zettel **ODER** eine SMS für Martin. Er möchte gerne mit Ihnen schwimmen gehen. Heute Nachmittag haben Sie keine Zeit. Aber heute Abend können Sie. Passt es um 18.00 Uhr? Martin soll eine SMS schicken.

(02)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1006

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

GUJARATI

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

પ્રશ્ન:- ૧ નીચેના માંથી કોઈ પણ એક વિષય પર નિબંધ લખો. (૧૬)

૧ નારી તું નારાયણી

૨ વિદ્યાર્થી અને શિસ્તપાલન

૩ વિજ્ઞાન ની સિદ્ધિઓ

૪ સ્વચ્છતા અભિયાન

પ્રશ્ન:-૨ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (૧૬)

૧ પ્રવાસ સાહિત્ય વિષે વિસ્તૃત માં માહિતી આપો

૨ ગુજરાતી સાહિત્ય માં પ્રવાસ સાહિત્ય ઘણું માતબર છે. આ વિધાન સમજાવો.

પ્રશ્ન:-૩ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (૧૬)

૧ કવિ ઉમાશંકર જોશી ના આધ્યાત્મિક કાવ્યો.

૨ કવિ ઉમાશંકર જોશી ના પ્રેમ નિરૂપતા કાવ્યો.

P.T.O.

પ્રશ્ન ૪ (અ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈ પણ એક) (૦૮)

૧ માઝુલી પાઠમાં લેખક ભોળા ભાઈ પટેલ ના પ્રવાસ અનુભવો.

૨ કુલુ નો પ્રવાસ ગદ્ય માં રવિશંકર રાવળ ના અનુભવો.

(બ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈ પણ એક) (૦૮)

૧ કલા નો શાહિદ કાવ્ય માં વર્ણવેલી કવિ ની વ્યથા.

૨ "વ્યક્તિ મટી બનું હું વિશ્વ માનવી માથે ધરું ધૂળ વસુન્ધરાની" ઉમાશંકર જોશી ના શબ્દો માં સમજાવો.

પ્રશ્ન ૫ (અ) પૂર્વાપર સંબંધ લખો. (એક ગદ્ય એક પદ્ય) (૦૮)

૧ માઝુલી એટલે અસાં નો હૃદયદ્રીપ.

૨ તમને દેખી ને મારા નેણાં હંસિયા જી.

૩ ઉઘા મહીં પરાકાષ્ટા સત પ્રકાશ ઓ સુંદર.

૪ પ્રભુને બારણે ને ખોલોરે ભાઈ.

(બ) પત્રલેખન (૦૮)

આપણા જીવન માં વૃક્ષો નું મહત્વની સમજ આપતો એક પત્ર તમારા મિત્ર ને લખો.

અથવા

અહેવાલ લેખન

તમારી કોલેજ માં ઉજવાયેલા પ્રજાસતાકદિનની ઉજવણી નો અહેવાલ એકસો શબ્દો માં તૈયાર કરો.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1007

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

URDU

(Group-B)

General Paper I

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt *All* questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

(A) Bang-e-Dara.

(B) Chand Hum Asr.

[۱۵] ۱۔ اُردو نظم کی خوبیاں تفصیل سے بیان کیجئے۔

یا

اُردو نظم کی مختلف اقسام پر روشنی ڈالئے۔

[۱۵] ۲۔ خاکہ نگاری کی روشنی میں کتاب 'چند ہم عصر' کا تجزیہ کیجئے۔

یا

خاکہ نگاری کے فنی لوازمات پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے۔

[۱۵] ۳۔ (الف) کلام اقبال کی ادبی خوبیاں بیان کیجئے۔

یا

اقبال کی سوانح حیات اور انکے کارناموں پر روشنی ڈالئے۔

P.T.O.

(ب) مولوی عبدالحق نے اپنے خاکوں میں کن گوشوں کو اجاگر کرنے کی کوشش کی ہے؟ [۱۵]

یا

ایک خاکہ نگاری کی حیثیت سے مولوی عبدالحق کا تفصیلی جائزہ لیجئے۔

۴۔ ذیل میں سے کسی ایک خاکے پر اظہار خیال پیش کیجئے: [۱۰]

(۱) گدڑی کا لال نورخان

(۲) مولانا محمد علی

(۳) نام دیو مالی

۵۔ ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح بحوالہء متن کے کیجئے: [۱۰]

(۱) میں بھی آباد ہوں اس نور کی بستی میں مگر

جل گیا پھر مری تقدیر کا اختر کیونکر

(۲) سرزمین اپنی قیامت کی نفاق انگیز ہے

وصل کیسایاں تو اک قرب فراق انگیز ہے

(۳) دور سے دیدہ امید کو ترساتا ہوں

کس بستی سے جو خاموش گذر جاتا ہوں

(۴) زیب محفل ہے، شریہ شورش محفل نہیں

یہ فراغت بزم ہستی میں مجھے حاصل نہیں

(۵) نہاں ہے تیری محبت میں رہِ محبوبی

بڑی ہے شان، بڑا احترام ہے تیرا

(۶) شکستہ بھی شانتی بھی بھگتوں کے گیت میں ہے

دھرتی کے باسیوں کی مکتی پریت میں ہے

(۷) میرے ویرانے سے کوسوں دور ہے تیرا وطن

ہے مگر دریائے دل تیری کشش سے موجزن

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1011

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

PERSIAN

General Paper I (Text : Aks-e-Farsi)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Define and illustrate any *five* of the following :

[10]

تجنیس تام (۱)

تجنیس زائد (۲)

تجنیس خطی (۳)

لف و نشر (۴)

تشبیه (۵)

استعاره (۶)

2. Write short notes on any *two* of the following :

[10]

نظم (۱)

مرثیه (۲)

رباعی (۳)

قطعه (۴)

P.T.O.

3. (A) Reproduce on any *one* short story of the following : [10]

(۱) حکایت شاہ وگدا

(۲) حکایت صلہ رحمی

(۳) حکایت میراثِ پیغمبران

(B) Write short notes on any *two* of the following : [12]

(۱) مرزا غالب

(۲) پروین اعتصامی

(۳) مرزا

(۴) اقبال

4. Explain in Persian *or* translate and explain into English *or* Urdu *or* Marathi any *ten* couplets of the following : [20]

(۱) جانِ زتن بُردی و درجانی ہنوز

درد ہا دادی و درمانی ہنوز

(۲) تاز دیوانم کہ سرمستِ سخن خواهد شدن

این می از قحطِ خریداری کہن خواهد شدن

(۳) مراد رغبار چنین تیرہ خاک

تو دادی دلِ روشن و جان پاک

- (۴) آنچه از مالِ جهانِ هستی بود
صرفِ عشق و طرب و مستی بود
- (۵) خردز آب گلِ جبرئیل آفرید
زمین را بگردوں دکیل آفرید
- (۶) که ای پزمرده روز کامرانی است
بهار و باغ را فصل جوانی است
- (۷) شعله ای از خاک او باز آفرین
آن طلب آن جستجو باز آفرین
- (۸) گلِ من سبزه زاری کرد پیدا
زمانه نو بهاری کود پیدا
- (۹) گر تو خواهی به وصالم برسی
باید این ساعتی بے خوف و درنگ
- (۱۰) گلے خوشبوئے در حمام روزے
رسید از دستِ محبوبے بدستم
- (۱۱) سرشاخِ گل طائرِ یک سحر
همه گفت با طائرانِ دگر
- (۱۲) جواب داد مرا با تو آشنائی نیست
که رہزنی تو و من نامِ پاسبان دارم

5. (A) Translate any *two* passages of the following : [10]

- (۱) اما از صدای سم اسبان و نفیر چاوشان فریاد او به جای نمی رسید و کسی به حالش
اعتنائی نمی کرد۔ از تو میدی دلش پاره شد و با درد و رنج به محنت خانهء خود بازگشت
و با پریشانی ردی به بت آورد و او را سدره خوش بختی خود خواند، چون ابراهیم به
ضرب سنگ شکست و بر زمینش انداخت، آنگاه۔

(۲) فی الحال کہ چشم سپاہِ خصم بر جیتر و روایتِ پادشاہِ باتوکل افتاد عنانِ اختیار از
قبصہء اقتدارِ ایشان پیروں رفتہ ہزیمت را غنیمت شمردند و بے آنکہ حربہ واقع شود
و کارزارے دست دہد روی بگریز نہادند و شیر دشمن کفایت شد۔

(۳) ناگاہ زاغ از ہوا فردو آمدہ موش را برداشت و روے ببالا نہاد۔ چون رشتہ
استوار بود غوک نیز از خانہء خود آوردہ شد و نگوں سار آویختہ می رفت۔ مردمان
فریاد برکشیدند کہ زاغ بر خلافِ عادت غوک را شکار کردہ است۔ غوک فریاد کرد
کہ از شومئی مصاحبتِ موش بدیں بلا گرفتار شدم۔

(B) Translate the unseen English passage into Persian or Marathi
or Urdu :

[8]

An international exhibition promotes understanding and brotherhood among the people of various countries. It transports the culture, civilisation and traditional of one country to the other. It adds to our knowledge about the progress a country has made in the field of industry commerce agriculture, science and technology etc.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1012

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

SANSKRIT (संस्कृत)

G-1 : सुरभारती (Surabhārati)

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

All questions are compulsory.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

1. 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा : [16]

Translate each any *two* from 'A' and 'B' Section into Marathi or English :

'अ' विभाग

Section 'A'

(i) सहोदकमाहार्योदकं वा सेतुं बन्धयेत्। अन्येषां वा बध्नातां भूमिमार्गवृक्षोपकरणानुग्रहं कुर्यात्, पुण्यस्थानामारामाणां च। संभूयसेतुबन्धादपक्रामतः कर्मकरबलीवर्दाः कर्म कुर्युः। व्ययकर्मणि च भागी स्यात्, न चांशं लभेत। मत्स्यप्लवहरितपण्यानां सेतुषु राजा स्वाम्यं गच्छेत्। दासाहितकबन्धुनशृण्वतो राजा विनयं ग्राहयेत्।

P.T.O.

(ii) विदूषकः — (राजानमवलोक्य) भोः भवतो बालवयस्योऽस्मि। तद्विचार्य वृद्धाया
मे जनन्या योगक्षेमं वह।

राजा — मा भैषीः। अचिरात्त्वां विषवैद्यश्चिकित्सते। स्थिरो भव।

(प्रविश्य)

जयसेना — देव ध्रुवसिद्धिर्विज्ञापयति। इहैवानीयतां गौतम इति।

राजा — तेन हि वर्षवरपरिगृहीतमेनं तत्रभवतः सकाशं प्रापय।

जयसेना — तथा।

(iii) चन्द्रपीडोऽप्यनन्यहृदयतया तथा नियन्त्रितो राज्ञाचिरेर्णेव कालेन यथास्वमात्मकौशलं
प्रकटयद्भिः पात्रवशादुपजातोत्साहैराचार्यैरूपदिश्यमानाः सर्वा विद्या जग्राह। मणिदर्पण
इवातिनिर्मले तस्मिन् संचक्राम सकलः कलाकलापः।

‘ब’ विभाग

Section ‘B’

(i) भाषाज्ञानमथास्ति बुद्धिविभवश्चेत्यन्वहं कथ्यतां
लब्धं तेन ततोऽद्य किं न सुखमित्यालोच्यतामेकदा।
यत्किञ्चिल्लपितुं विरोधमधिकं कर्तुं च भाषाकृतं
वागेषा विनियुज्यतेऽस्य सुतरां नैवास्तु नस्तादृशी ॥

(ii) शरच्चन्द्रबिम्बाननं चारुहासं

लसत्कुण्डलाक्रान्तगण्डस्थलान्तम्।

जपारागबिम्बाधरं कञ्जनेत्रं

परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ॥

(iii) एको रसः करुण एव निमित्तभेदात्

भिन्नः पृथक् पृथगिवाश्रयते विवर्तान्।

आवर्तबुद्तरङ्गमयान् विकारा-

नम्भो यथा सलिलमेव हि तत्समस्तम् ॥

2. नवीन गाव वसविण्यासंबंधीचे कौटिल्याचे विचार स्पष्ट करा. [16]

Explain Kautilya's views regarding development of a new village.

किंवा

(Or)

याज्ञवल्क्य आणि मैत्रेयी यांतील संवाद सविस्तर स्पष्ट करा.

Explain in detail the dialogue of याज्ञवल्क्य and मैत्रेयी.

3. 'भारतवीरप्रशस्ति:' या पाठाचे रसग्रहण करा. [16]

Appreciate the lesson 'भारतवीरप्रशस्ति:'.

किंवा

(Or)

'दानवीर:' या पाठात आलेला सूर्य आणि कर्ण यांच्यातील संवादाचे रसग्रहण करा.

Appreciate a dialogue of सूर्य and कर्ण appearing in the lesson named 'दानवीर:'.

4. 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

[8+8=16]

Explain with reference to context any *two* from each Section 'A' and Section 'B' :

'अ' विभाग

Section 'A'

- (i) अकृत्यं नैव कर्तव्यं प्राणत्यागेऽपि संस्थिते।
(ii) लब्धावसरो नवसेवक इव निकटीबभूवास्य मन्मथः।
(iii) संन्यासिनां प्राचीनतमस्य वैदिकस्य संन्यासिसंप्रदायस्य प्रतिनिधिभूतोऽहम् अस्मै बालराष्ट्राय धन्यवादान् ददामि।

‘ब’ विभाग

Section ‘B’

- (i) श्यामायते न विश्वत्सु यः काञ्चनभिवाग्निषु।
- (ii) यत्ने कृते यदि न सिद्ध्यति कोऽत्र दोषः।
- (iii) भोः पश्यास्मदुपेक्षया कृतपदामेतस्य दर्पान्धताम्।

5. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा : [16]

Write short notes on any *two* of the following :

- (i) गौतमाचे व्यक्तिचित्रण
Character sketch of Gautama
- (ii) सर्वधर्मपरिषदेतील स्वामीजींचे भाषण
Speech delivered by Swāmījī in the सर्वधर्मपरिषद्.
- (iii) सुभाषितकाराचे दारिद्र्यविषयक विचार
Thoughts of सुभाषितकार on poverty
- (iv) हेमन्तऋतूचे वर्णन.
Description of हेमन्त Season.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1015

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

ARABIC

General Paper I

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Urdu or Marathi any *two* of the following passages : [20]

(الف) ”رَأَيْتُ هَلَالَ رَمَضَانَ يَوْمَ السَّبْتِ - فَرِحْتُ بِرُؤْيَةِ الْهَلَالِ وَصُمْتُ يَوْمَ
الْأَحَدِ وَمَا تَعِبْتُ قَالَ لِي وَالِدِي يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ - هَلْ أَنْتَ صَائِمٌ يَا مَا جِدُّ
الْيَوْمِ؟ قُلْتُ نَعَمْ يَا أَبِي، وَأَصُومُ انْشَاءَ اللَّهِ كُلَّ يَوْمٍ - فَرِحَ وَالِدِي،
وَدَعَا لِي بِالْخَيْرِ وَقَالَ : هَذَا (الشَّهْرُ) شَهْرٌ مُبَارَكٌ - شَهْرٌ خَيْرٌ وَبَرَكَتُهُ،
شَهْرٌ صَدَقَةٌ وَعِبَادَةٌ - فِيهِ لَيْلَةٌ مُبَارَكَةٌ، شَهْرٌ صَدَقَةٌ - هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ -
وَهِيَ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، فِيهَا نَزَلَ الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ -“

(ب) أَوْلَادٌ جَالِسٌ عَلَى الْكُرْسِيِّ - هُوَ مَسْرُورٌ - أَلْبِنْتُ جَالِسَةً عَلَى السَّرِيرِ
هِيَ مَسْرُورَةٌ - أَلْبِنْتُ - التَّلْمِيذُ حَاضِرٌ فِي الْفَصْلِ هُوَ نَشِيطٌ - التَّلْمِيذَةُ
حَاضِرَةٌ فِي الْفَصْلِ - هِيَ نَشِيطَةٌ - أَلَابٌ وَقِيفٌ فِي الْبَيْتِ - هُوَ غَاضِبٌ -

P.T.O.

الأم أقففة في المطبخ هي مشغولة - الأخ نائم في المهد هو جوعان -
الأخت نائمة في الفراش هي تعبانة - المدرس راجع إلى البيت هو
كسلاً - البنات ذاهبات - هي كسلانة الرجل ذاهب إلى المسجد -
هو طاهر وصالح -

(ج) راشد يذهب إلى الجنينة و ينظر إلى الزهرة و يفرح بها - ساجد
يذهب إلى الميدان و يلعب بالكرة - سعاد تخرج إلى القيناء و
تجلس في ظل الشجرة و تفرح - أنا أجلس على حافة البركة و انظر
إلى السمك و أفرح به - السمك يسبح في الماء - سعاد تنظر إليه و
تفرح - خالد يخرج من البيت و يحضر في الفصل و ينظر إلى
الكتاب - سلمى تفرغ من الصلوة و تذهب - إلى حجرة النوم -

2. Explain with reference any five of the following couplets : [15]

(١) يَا إِلَهِي يَا إِلَهِي

يا مجيب الدعوة

(٢) اجعل اليوم سعيداً

و كثير البركات

- (٣) وَأَعْنِي فِي ذُرُوسِي
وَأَدَاءِ الْوَاجِبَاتِ
- (٤) وَأَنْزِعْ عَقْلِي وَقَلُوبِي
بِالْعُلُومِ النَّافِعَاتِ
- (٥) وَاحْمِنِي وَاحْمِ بِلَادِي
مِنْ شُرُورِ حَادِثَاتِ
- (٦) وَامَلَا الدُّنْيَا سَلَامًا
شَامِلًا مِنْ كُلِّ الْجِهَاتِ
- (٧) يَا مُسْلِمًا كُنْ طَاهِرًا
إِنْ بَاطِنًا أَوْ ظَاهِرًا
- (٨) تَعَدُّوْا صَحِيحًا قَادِرًا
مَرِحًا نَشِيظًا بَاهِرًا

3. Define with examples any *two* of the following topics : [10]

- (١) حُرُوفُ الْهَجَاءِ
- (٢) الضَّمَائِرُ
- (٣) الْمُبْتَدَأُ وَالْخَبَرُ
- (٤) أَسْمَاءُ الشَّارَةِ

4. Write in detail any *two* of the following notes : [15]

(١) حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ رَضِيَ

(٢) امِيراً الْقَيْسِ

(٣) اَهْمِيَةُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ

(٤) الشُّعْرُ الْجَاهِلِيُّ

5. (A) Translate the following into English (any *five*) : [10]

(١) وَالِدِي عَامِلٌ فِي عُرْفَتِهِ -

(٢) هَذِهِ الْمَدْرَسَةُ جَيِّدَةٌ

(٣) هِيَ مَشْغُولَةٌ فِي مَكْتَبِهَا -

(٤) الْكُرْسِيُّ مُرِيحٌ -

(٥) ذَلِكَ الْمُدْرَسُ مَشْغُولٌ -

(٦) فِي السَّلَاحَةِ تُفَاحٌ -

(٧) لَوْنُ سَيَّارَتِهِ جَمِيلٌ -

(٨) الْبِنْتُ لِصَغِيرَةٍ لَاعِبَةٌ -

(B) Translate the following into Arabic (any *five*) : [10]

- (1) He is going to his friend.
- (2) There is a table in the room.
- (3) He took him to the school.
- (4) The new teacher is a tall man.
- (5) On the window there is a curtain.
- (6) His office is far from his home.
- (7) There is a student in the class.
- (8) No, his college is closed.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1016

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

G-1 : Indian Economy Problems and Prospects

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the concept of developed economy.
- (2) State the problems of overpopulation.
- (3) State the types of unemployment.
- (4) State the meaning of Globalization.
- (5) State the types of planning.
- (6) State the concept of cooperative movement.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the comparison of Indian economy with developed countries.
- (2) State the causes of unemployment in India.
- (3) State the problems of large scale industry.
- (4) Explain the objectives of planning.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words (any one) : [20]

- (1) Explain the sources of Agriculture Finance in India.
- (2) Explain the causes of Regional Imbalance in Maharashtra.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Quality of Population
- (2) Human Development Index
- (3) Unemployment
- (4) Industrial Policy
- (5) Industrial Dispute
- (6) Social Security.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) विकसित अर्थव्यवस्थेची संकल्पना सांगा.
- (2) अतिरीक्त लोकसंख्येची संकल्पना सांगा.
- (3) बेरोजगारीचे प्रकार सांगा.
- (4) जागतिकीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (5) नियोजनाची प्रकार सांगा.
- (6) सहकार चळवळ ही संकल्पना सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (1) भारतीय अर्थव्यवस्थेची प्रगत अर्थव्यवस्थेशी तुलना स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील बेकारीची कारणे स्पष्ट करा.
 - (3) मोठ्या उद्योगाच्या समस्या सांगा.
 - (4) नियोजनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाची 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) भारतातील कृषी वित्त पुरवठ्याचे स्रोत स्पष्ट करा.
 - (2) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) लोकसंख्येची गुणवत्ता
 - (2) मानवी विकास निर्देशांक
 - (3) बेकारी
 - (4) औद्योगिक धोरण
 - (5) औद्योगिक कलह
 - (6) सामाजिक सुरक्षितता.

[5101]-1016

G-1 : Agricultural Economics

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the importance of Agricultural Economics.
- (2) State the need of Second Green Revolution.
- (3) State the objectives of World Trade Organisation.
- (4) Explain the traditional methods of irrigation.
- (5) State the scope of organic farming.
- (6) Explain importance of Agriculture Finance.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) State the problems of Agricultural Marketing.
- (2) Explain the sources of Agricultural Finance.
- (3) State the measures for improvement Economic Status of Agricultural Labour.
- (4) State the importance of irrigation in Agriculture Sector.

3. Answer the following question in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the impact of S.E.Z. in Agricultural Sector.
- (2) State the impact of WTO on Indian Agricultural Sector.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Food Security Scheme
- (2) Crop Structure
- (3) Organic Farming
- (4) Water Management
- (5) Agri-Price Policy
- (6) NABARD.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नाची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) कृषी अर्थशास्त्रे महत्व सांगा.
- (2) दुसऱ्या हरितक्रांतीची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- (3) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्टे सांगा.
- (4) जल सिंचनाच्या पारंपारिक पद्धती सांगा.
- (5) सेंद्रिय शेतीची व्याप्ती सांगा.
- (6) कृषी वित्त पुरवठ्याचे महत्व सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

- (1) शेतमाल विक्री व्यवस्थेच्या समस्या सांगा.

- (2) कृषी वित्त पुरवठ्याचे स्रोत सांगा.
- (3) शेतमजुराची आर्थिक स्थिति सुधारणासाठी उपयोजना सांगा.
- (4) शेती क्षेत्रातील जलसिंचन पद्धतीचे महत्व सांगा.

3. खालील प्रश्नाची 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) 'विशेष आर्थिक क्षेत्राचा' (सेझ) शेती क्षेत्रावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) जागतिक व्यापार संघटनेचे (WTO) भारतीय शेती क्षेत्रावर झालेले परिणाम स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) अन्नसुरक्षा योजना
- (2) पीक रचना
- (3) सेंद्रिय शेती
- (4) पाणी व्यवस्थापन
- (5) शेतमाल किंमतविषयक धोरण
- (6) नाबार्ड.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1017

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

(G-I : Indian Government and Politics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (Each in 100 words) : [20]
- (a) Discuss the formation of Indian Constitution.
 - (b) Explain right to equality.
 - (c) Explain administrative relations between centre and state.
 - (d) Discuss Election reforms in India
 - (e) Discuss the caste and politics.
 - (f) Explain the role of Chief Minister.
2. Attempt any *two* questions. (Each in 200 words). [20]
- (a) Write fundamental duties of Indian citizens.
 - (b) Discuss religious communalism in India.
 - (c) Explain the philosophy of preamble of Indian Constitution.
 - (d) Write the causes of regional imbalance in India.

P.T.O.

3. Attempt any *one* question (in 400 words) : [20]
- (a) Explain the salient features of Indian Constitution.
- (b) Explain the composition, powers and functions of Lok Sabha.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (a) Rise of OBC politics
- (b) Multi-party system in India
- (c) Judicial review
- (d) Social directive principles
- (e) Border issue
- (f) Issue of development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पाहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]
- (अ) राज्यघटनेची निर्मिती चर्चा करा.
- (ब) समतेचा अधिकार स्पष्ट करा.
- (क) केंद्र-राज्य प्रशासकीय संबंध स्पष्ट करा.
- (ड) भारतातील निवडणूक सुधारणांची चर्चा करा.
- (इ) जात आणि राजकारण यावर चर्चा करा.
- (फ) मुख्यमंत्र्यांची भूमिका स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]
- (अ) भारतीय नागरीकांची मूलभूत कर्तव्ये सांगा.
- (ब) भारतातील धार्मिक मूलतत्त्ववादाची चर्चा करा.
- (क) राज्यघटनेच्या सरनाम्यातील तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- (ड) भारतातील प्रादेशीक असमतोलाची कारणे सांगा.
3. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) : [20]
- (अ) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ब) लोकसभेची रचना, कामे व अधिकार स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]
- (अ) ओबीसी राजकारणाचा उदय
- (ब) भारतातील बहुपक्ष पद्धती
- (क) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
- (ड) सामाजिक मार्गदर्शक तत्वे
- (इ) सीमा प्रश्न
- (फ) विकासाचे प्रश्न.

[5101]-1017

G-1 : MODERN INDIAN POLITICAL THOUGHT (Optional)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions. (Each in **100** words) : [20]
 - (a) Mahatma Phule's thought on liberalism.
 - (b) Maulana Azads thought on Nationalism.
 - (c) Mahatma Phule's critique of Brabhanism.
 - (d) Maulana Azad's view on Pan Islamism.
 - (e) Dr. Ambedkar's thought on social democracy.
 - (f) Tilak's thought on Swarajya.

2. Attempt any *two* questions (Each in **200** words) : [20]
 - (a) Discuss Lokmanya Tilak's views on Nationalism.
 - (b) Criticise of V.D. Savarkar's Nationalism.
 - (c) Describe Radical Humanism of M.N. Roy.
 - (d) Explain Dr. Ambedkar's state socialism.

3. Attempt any *one* question (Each in **400** words) : [20]
 - (a) Criticise justice Ranade's analysis of Indian poverty.
 - (b) Describe in detail Gandhiji's thought on Satyagraha.

4. Write short notes on any *four* (Each in 100 words) [20]

- (a) Mahatma Phule's thought on Emancipation of Shudratishudra and women.
- (b) Abul Kalam Azad's interpretation of Islam.
- (c) Mahatma Phule's doctrine of Sarvajanic Satyadharma.
- (d) V.D. Savarkar's views on religion and science.
- (e) Lokmanya Tilak's views on social reforms.
- (f) Dr. Ambedkar's thought on caste system and Annihilation of caste.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (a) महात्मा फुल्यांचे उदारमतवादविषयक विचार.
- (b) मौलाना आझादांचे राष्ट्रवादाबद्दलचे विचार.
- (c) महात्मा फुल्यांची ब्राम्हणशाहीवरील टीका.
- (d) मौलाना आझादांची पॅन इस्लामविषयक मते.
- (e) डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक लोकशाहीविषयक विचार
- (f) लोकमान्य टिळकांचे स्वराज्यविषयक विचार.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]
- (a) लोकमान्य टिळकांच्या राष्ट्रवादाची चर्चा करा.
- (b) सावरकरांच्या राष्ट्रवादाचे परीक्षण करा.
- (c) एम.एन.रॉय यांच्या मूलग्राही मानवतावादाचे विवेचन करा.
- (d) डॉ. आंबेडकरांचा राज्य समाजवाद स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) : [20]
- (a) न्या. रानडेंचे भारतीय दारिद्र्याचे विवेचन-टीकात्मक परीक्षण करा.
- (b) गांधीजींच्या सत्याग्रहासंबंधी विचारांचे सविस्तर विवेचन करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (a) महात्मा फुल्यांचे शूद्रातिशूद्र व स्त्रियांच्या उद्धारासंबंधी विचार
- (b) अबुल कलाम आझादांचे इस्लामविषयक विवेचन
- (c) महात्मा फुल्यांच्या सार्वजनिक सत्यधर्माची तत्वे
- (d) सावरकरांची धर्म व विज्ञानविषयक मते
- (e) टिळकांची सामाजिक सुधारणेबद्दलची मते
- (f) डॉ. आंबेडकरांचे जातिव्यवस्थेबाबतचे विचार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1018

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

HISTORY

G-1 : Chhatrapati Shivaji and His Times (1630-1707)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) What do you know about a book 'Radhamadhavvilaschampu' ?
 - (ii) Explain the concept of 'Guerrilla Warfare'.
 - (iii) Write the importance of Council of Eight Minister.
 - (iv) Describe the relation between Chh. Sambhaji and Portuguese.
 - (v) State the contribution of Ramchandrapant Amatya in Maratha War of Independence.
 - (vi) Explain the Religious policy in the period of Chh. Shivaji.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) State the usefulness of sources to study of Chh. Shivaji and his times.

P.T.O.

- (ii) Which were the causes of Chh. Shivaji visit to Agra ?
- (iii) Explain the contribution of Chh. Rajaram in Maratha war of Independence.
- (iv) Give an account of Land Revenue system in period of Chh. Shivaji.
3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]
- (i) Evaluate the role of Chh. Sambhaji in his period.
- (ii) Explain the Judicial system under the period of Maratha.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Sabhasad Bakhar
- (ii) Shiledar
- (iii) Chh. Shivaji's second coronation
- (iv) Village administration
- (v) Golden coins in the period of Chh. Shivaji
- (vi) Architecture of Fort.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) 'राधामाधवविलासचंपू' या ग्रंथाविषयी आपणांस काय माहित आहे ?

- (ii) 'गनिमी कावा' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) अष्टप्रधान मंडळाचे महत्व लिहा.
- (iv) छत्रपती संभाजी महाराज व पोर्तुगीज संबंधाचे वर्णन करा.
- (v) मराठा स्वातंत्र्ययुद्धातील रामचंद्रपंत अमात्य यांचे योगदान सांगा.
- (vi) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील धार्मिक धोरण स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) छत्रपती शिवाजी आणि शिवकाळातील साधांची उपयुक्तता सांगा.
- (ii) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या आग्रा भेटीची कारणे कोणती होती ?
- (iii) मराठा स्वातंत्र्य युद्धातील छत्रपती राजाराम महाराजांचे योगदान स्पष्ट करा.
- (iv) शिवकाळातील जमीन महसूल पद्धतीचा वृत्तांत द्या.
3. खालील प्रश्नांची 400 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) छत्रपती संभाजी महाराजांच्या त्यांच्या काळातील भूमिकेचे मूल्यमापन करा.
- (ii) मराठाकालीन न्याय व्यवस्था स्पष्ट करा.
4. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) सभासद बखर
- (ii) शिलेदार
- (iii) छत्रपती शिवाजी महाराजांचा दुसरा राज्याभिषेक
- (iv) ग्रामिण प्रशासन
- (v) शिवकालीन सोन्याची नाणी
- (vi) किल्ले स्थापत्य.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1019

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

ANTHROPOLOGY

G-I : Introduction to Social and Cultural Anthropology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) Explain the preferential types of Marriage.
- (2) State the concept of cultural lag.
- (3) What is the importance of magic in tribal life ?
- (4) What is the concept of property in tribal society ?
- (5) Describe the uses of Anthropology.
- (6) Explain the nature of punishment in tribal society.

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]

- (1) Describe various stages of Human Evolution.
- (2) Explain the branches of Anthropology.
- (3) Describe the types of magic.
- (4) Explain the characteristics of culture.

P.T.O.

3. Answer any *one* question in **400** words : [20]

- (1) What is kinship ? Discuss the kinship behavioural patterns among tribals.
- (2) Explain the nature of Law and Justice among Adivasis.

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

- (1) Hunting and Fishing
- (2) Age at marriage among tribals
- (3) Shifting cultivation
- (4) Culture and Personality
- (5) Bhagat
- (6) Material Culture.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (1) अधिमान्य विवाहाचे प्रकार सांगा.
- (2) 'संस्कृती पाश्चयन' संकल्पना सांगा.
- (3) आदिवासी जीवनातील जादूचे महत्व काय आहे ?
- (4) आदिवासी समाजातील 'संपत्तीची संकल्पना' काय आहे ?
- (5) मानवशास्त्राचे उपयोग स्पष्ट करा.
- (6) आदिवासी समाजातील शिक्षेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
- (1) मानवी उत्क्रांतीच्या विविध अवस्थांचे वर्णन करा.
 - (2) मानवशास्त्राच्या विविध शाखांचे वर्णन करा.
 - (3) जादूचे प्रकार विशद करा.
 - (4) संस्कृतीची वैशिष्ट्ये विशद करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
- (1) आप्तसंबंध म्हणजे काय ? आदिवासी आप्तसंबंधामधिल वर्तन प्रकारविषयक चालीरीतींची चर्चा करा.
 - (2) आदिवासी समाजातील कायदा आणि न्यायदानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]
- (1) शिकार व मासेमारी
 - (2) आदिवासी मधिल विवाहसमयीचे वय
 - (3) स्थलांतरीत शेती
 - (4) संस्कृती आणि व्यक्तिमत्व
 - (5) भगत
 - (6) भौतिक संस्कृती.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1020

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

G-I : GEOGRAPHY

Gg-110 : Elements of Geomorphology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Answer in 20 words each (any *ten*) :

[20]

(i) Define Geomorphology.

(ii) What is International date line ?

(iii) What is local time ?

(iv) What is 'MOHO discontinuity' ?

(v) Who and when introduce the continental drift theory ?

(vi) What is Rock ?

(vii) What is Folding ?

(viii) Write the types of weathering.

(ix) Write the types of mass wasting.

(x) Define convex slope.

P.T.O.

- (xi) Write any *two* causes of the flood.
- (xii) Define watershed.
- (xiii) Write any *two* physical features which are surrounded by your area.
- 2.** Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
- (i) Branches of Physical Geography.
- (ii) Write the properties of igneous rock.
- (iii) Landslide.
- (iv) Causes of 'Tsunami'.
- 3.** Answer in **150** words each (any *two*) : [20]
- (i) Explain plate tectonic theory.
- (ii) Write in detail of faulting.
- (iii) Write in detail of mechanical weathering.
- (iv) Explain the soil degradation.
- 4.** Answer in **300** words each (any *two*) : [30]
- (i) Explain the interior of the earth with diagram.
- (ii) Define earthquake. Explain the causes of earthquake.
- (iii) Describe the landforms associated with erosional work of river.
- (iv) Elaborate the application of Applied Geomorphology in resource evaluation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (i) भूरूपशास्त्राची व्याख्या द्या.
(ii) आंतरराष्ट्रीय वाररेषा म्हणजे काय ?
(iii) स्थानिक वेळ म्हणजे काय ?
(iv) 'मोहो विलगता' म्हणजे काय ?
(v) खंडवहन सिद्धांत कोणी व कधी मांडला ?
(vi) खडक म्हणजे काय ?
(vii) वलीकरण म्हणजे काय ?
(viii) विदारणाचे प्रकार लिहा.
(ix) शिलापदार्थांच्या हालचालींचे प्रकार लिहा.
(x) बहिर्वक्र उताराची व्याख्या द्या.
(xi) पुराचे कोणतेही दोन कारणे लिहा.
(xii) पाणलोटक्षेत्राची व्याख्या लिहा.
(xiii) आपल्या क्षेत्राशी भोवती असणे कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) प्राकृतिक भूगोलाच्या शाखा.

- (ii) अग्निजन्य खडकाचे गुणधर्म लिहा.
- (iii) भूमीपात.
- (iv) त्सूनामीचे कारणे.
3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) भूपट्ट विवर्तनिकी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ii) प्रस्तरभंगाची सविस्तर माहिती लिहा.
- (iii) कायिक विदारण सविस्तर लिहा.
- (iv) मृदा ऱ्हास स्पष्ट करा.
4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (i) पृथ्वीचे अंतरंग आकृतीसह स्पष्ट करा.
- (ii) भूकंपाची व्याख्या सांगून भूकंपाची कारणे स्पष्ट करा.
- (iii) नदीच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूआकारांचे वर्णन करा.
- (iv) साधनसंपत्ती मूल्यमापन या क्रियेचा उपयोजित भूरूपशास्त्रातील उपयोजन विशद करा.

Total No. of Questions—7+5+6]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1021

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MUSIC

संगीत सामान्य (जी-1)

विशिष्ट सूचना : — (या संचातील राग संगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2013 PATTERN)

राग संगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षाच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील छेदा ख्याल (मध्यलय/दृतलय) स्वरलिपीबद्ध करा.
2. भूपाली (भूप) किंवा भैरव यापैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रीय माहिती लिहा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका लिहा :
 - (1) एकताल
 - (2) तीनताल (त्रिताल)
 - (3) झपताल.

P.T.O.

4. खालीलपैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा :

- (1) स्वर
- (2) आरोह
- (3) अवरोह
- (4) पकड
- (5) वर्ज्य
- (6) सम
- (7) मात्रा
- (8) कोमल स्वर.

5. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

- (1) वर्ण
- (2) वादी-संवादी स्वर
- (3) सप्तक व सप्तक प्रकार
- (4) ताल.

6. निबंध लिहा (कोणत्याही एक) :

- (1) जीवनात संगीताचे स्थान
- (2) वाद्यांचे प्रकार
- (3) लोकसंगीत.

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (1) पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर
- (2) अमीर खुस्रो
- (3) स्वामी हरिदास.

[5101]-1021

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. झपताल किंवा त्रिताल यांपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका एकपटीत व दुप्पटीत लिहा.
2. त्रिताल अथवा झपतालामध्ये दोन किस्म लिहा.
3. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) ताल
 - (2) विलंबित लय
 - (3) मध्य लय
 - (4) मुखडा.
4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
 - (1) वाद्यांचे प्रकार
 - (2) तबल्याचे वर्ण व निकास पद्धतीविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
5. उ. अमीर हुसेन खाँ अथवा उ. हबीबुद्दीन खाँ यांपैकी कोणत्याही एका तबलावादकाचे चरित्रात्मक योगदान लिहा.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील रजाखानी गत स्वरलिपिबद्ध करा.
2. यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून रागविस्तार लिहा.
3. तीनताल अथवा एकताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती देऊन ताललेखन करा.
4. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) मींड
 - (2) जमजमा
 - (3) वर्ण
 - (4) अल्पत्व-बहुत्व
 - (5) आलाप.
5. यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगीतिक योगदान विशद करा.
6. पढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
 - (1) सतार वाद्य परिचय
 - (2) संगीत आणि अन्य ललितकला
 - (3) मी ऐकलेली मैफिल.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1022

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
PUBLIC ADMINISTRATION (G-1)
(Principles of Public Administration)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions of the following (in **100** words each) : [20]

- (i) Types of staff Agencies.
- (ii) Significance of Public Administration
- (iii) Span of Control.
- (iv) Methods of Training.
- (v) Write the functions of Bureaucracy.
- (vi) Any *five* features of Department.

2. Attempt any *two* questions of the following (in **200** words each) : [20]

- (i) Traditional approach to the study of Public Administration.

P.T.O.

- (ii) Describe the process of Decision-Making.
- (iii) Mention various principles of Administrative Promotion.
- (iv) Explain the judicial control over the Administration.
3. Attempt any *one* question of the following (in **400** words) : [20]
- (i) What is Budget ? Explain the budgetary process in India.
- (ii) Explain the nature, scope and importance of Public Administration.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) State the merits of Direct Recruitment
- (ii) Co-ordination
- (iii) Types of Performance Budget
- (iv) Demerits of Hierarchy
- (v) Types of Bureaucracy
- (vi) Significance of Retirement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]
- (i) सल्लागार (स्टाफ) घटकाचे प्रकार.
- (ii) लोकप्रशासन अभ्यासाचे महत्त्व.
- (iii) नियंत्रण कक्षा.
- (iv) प्रशिक्षणाच्या पद्धती.
- (v) नोकरशाहीची कार्ये लिहा.
- (vi) खात्याची पाच वैशिष्ट्ये.
2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]
- (i) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा परंपरागत दृष्टिकोन.
- (ii) निर्णय निश्चितीच्या प्रक्रियेचे वर्णन करा.
- (iii) प्रशासकीय बढतीची विविध तत्वे लिहा.
- (iv) लोकप्रशासनावरील न्यायालयीन नियंत्रण स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 400 शब्दात) : [20]
- (i) अंदाजपत्रक म्हणजे काय ? भारतातील अंदाज पत्रकाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (ii) लोकप्रशासनाचे स्वरूप, व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (i) प्रत्यक्ष भरती पद्धतीचे गुण सांगा.
- (ii) समन्वय (संयोजन).
- (iii) अर्थसंकल्पाचे प्रकार.
- (iv) पदसोपानाचे दोष.
- (v) नोकरशाहीचे प्रकार.
- (vi) सेवानिवृत्तीचे महत्त्व.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1023

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

PSYCHOLOGY

G-1 : General Psychology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the adrenal gland.

(ii) What is sensation ?

(iii) What is meant by Frustration ?

(iv) Explain the nature of emotions.

(v) State the SWOT analysis.

(vi) Explain the Intelligence Quotient (IQ).

P.T.O.

- 2.** Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
- (i) Discuss the determinants of attention.
 - (ii) Explain the biological motivation.
 - (iii) Explain the Freud's psychoanalytical theory of personality.
 - (iv) Explain the types of thinking.
- 3.** Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) What is Psychology ? Explain the Branches/Fields of Psychology.
 - (ii) Define Memory. Explain the types of memory.
- 4.** Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Neurotransmitters
 - (ii) Perceptual Illusions
 - (iii) Emotional Intelligence (EQ)
 - (iv) Conflict Resolution Techniques
 - (v) Big Five Model
 - (vi) Mental Retardation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृती काढा.
(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) वृक्कस्थ ग्रंथी स्पष्ट करा.
(ii) वेदन म्हणजे काय ?
(iii) वैफल्य म्हणजे काय ?
(iv) भावनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
(v) स्वाॅट विश्लेषण सांगा.
(vi) बुद्धि गुणांक स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) अवधानाच्या नियामकाची चर्चा करा.
(ii) जैविक प्रेरणा स्पष्ट करा.
(iii) फ्रॉईडची व्यक्तिमत्व मनोविश्लेषण उपपत्ती स्पष्ट करा.
(iv) विचाराचे प्रकार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

(i) मानसशास्त्र म्हणजे काय ? मानसशास्त्राच्या शाखा स्पष्ट करा.

(ii) स्मृतीची व्याख्या लिहा. स्मृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा : [20]

(i) चेत्तापारेषक/नससंवाहक

(ii) सांवेदनिक भ्रम

(iii) भावनिक बुद्धिमत्ता

(iv) संघर्ष सोडविण्याची तंत्रे/मार्ग

(v) पंचघटक प्रारूप

(vi) मतिमंदत्व.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1024

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

G-1 : INTRODUCTION TO GANDHIAN THOUGHT

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Why is Gandhiji called an active philosopher ?

(ii) Briefly illustrate Gandhiji's views on Truth.

(iii) Briefly explain Gandhiji's role as a social reformer.

(iv) As a technique of Satyagraha explain idea of Boycott.

(v) Explain in short any *two* sins.

(vi) Explain in brief Gandhiji's idea of Swaraja.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Explain and bring out the importance of Idea of Means and Ends.

P.T.O.

- (ii) State Gandhiji's first satyagraha in South Africa.
- (iii) Explain the impact of Western Source on Gandhi.
- (iv) Explain in short ethical thoughts of Gandhi.
3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Explain Gandhiji's social thoughts about Varna and Caste System.
- (ii) Explain the nature of Satyagraha with the help of any *two* suitable examples of Satyagraha.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Ekadasavrata
- (ii) Purity of Means
- (iii) Dandi Satyagraha
- (iv) Prerequisites of Satyagrahi
- (v) Concept of Sarvadharmasambhava
- (vi) Concept of Ahimsa.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) गांधीजींना कृतीशील तत्वज्ञ असे का संबोधले जात असे ?
- (ii) गांधीजींचे सत्यविषयक विचार थोडक्यात मांडा.
- (iii) गांधीजींची एक समाजसुधारक म्हणून भूमिका स्पष्ट करा.
- (iv) “बहिःष्कार : सत्याग्रहाचे एक तंत्र” स्पष्ट करा.
- (v) कोणतीही दोन दुरीते स्पष्ट करा.
- (vi) गांधीजींची स्वराज ही संकल्पना थोडक्यात सांगा.
2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) साधन व साध्य या दोन संकल्पनांचे महत्व विशद करा.
- (ii) दक्षिण अफ्रिकेतील गांधीजींचा पहीला सत्याग्रह स्पष्ट करा.
- (iii) गांधीजींवर पडलेल्या पाश्चात्य विचारांचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- (iv) गांधीजींचे नैतिक विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाची प्रत्येकी 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (i) वर्ण व जात पद्धतीविषयी गांधीजींचे सामाजिक विचार स्पष्ट करा.
- (ii) सत्याग्रहाच्या संकल्पनेचे स्वरूप सांगून त्याच्याशी निगडित कोणतीही दोन उदाहरणे स्पष्ट करा.

4. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (i) एकादशव्रत
- (ii) साधनशुचिता
- (iii) दांडी सत्याग्रह
- (iv) सत्याग्रहींची पूर्वपात्रता
- (v) सर्वधर्मसमभावाची संकल्पना
- (vi) अहिंसेची संकल्पना.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1025

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

YOGVIDYA

General Paper I

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* of the following in **50** words : [5]

(i) Benefits of Niyam in development of self-behaviour.

(ii) Use of Kapalbhathi Kriya.

2. Write short notes (any *two*) : [10]

(i) Hathayoga

(ii) Dharana

(iii) Yam

(iv) Bhujangasana.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words : [15]

- (i) Explain the Mantra Yoga
- (ii) Explain the Lay Yoga.
- (iii) State the importance of Bhramari Pranayama in Mental Health ?

4. Attempt any *one* question in detail : [10]

- (i) Define Asana and nature of Asana. Explain the importance of Asana in daily life.
- (ii) State the definition and nature of Yoga. Explain the bias about Yoga.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे **50** शब्दांत स्पष्टीकरण द्या : [5]

- (i) नियमाचे स्व-वर्तन विकासात लाभ.
- (ii) कपालभाती क्रियेचे उपयोग सांगा.

2. थोडक्यात टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]

- (i) हठयोगा
- (ii) धारणा
- (iii) यम
- (iv) भुजंगासन.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे द्या : [15]

- (i) मंत्रयोगा स्पष्ट करा.
- (ii) लययोगा स्पष्ट करा.
- (iii) भ्रमरी प्राणायमाचे मानसिक आरोग्यात महत्व सांगा.

4. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]

- (i) आसनांची व्याख्या आणि स्वरूप सांगून आसनांचे दैनंदिन जीवनातील महत्व स्पष्ट करा.
- (ii) योगाची व्याख्या आणि स्वरूप सांगून योगाविषयीच्या भ्रामक कल्पना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1026

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

HISTORY OF CIVILIZATION

General Paper I

Cultural History of Maharashtra (Upto 13th Century)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Explain the geographical features of Maharashtra.
- (ii) Write report on excavation in Inamgoan.
- (iii) What do you know about the Yadav Administration ?
- (iv) State about the Nomenclature of Maharashtra.
- (v) What is Hemadpanti Temple ?
- (vi) Explain in brief the Sanskrit Literature.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any two) : [20]

(i) Write report on excavation in Dayamabad.

(ii) Write an achievement of Satvahan dynasty.

(iii) Write an essay on history of fort architecture.

(iv) Describe the prakrit literature with reference to Gatha Saptashati.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

(i) Write the position of women in Medieval Maharashtra.

(ii) Write the achievement of Varkari Cult.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(i) Origin of Marathi Language

(ii) Newasa

(iii) Caste System

(iv) Trade and Commerce in Maharashtra

(v) Painting

(vi) Achievement of Mahanubhav Cult.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) महाराष्ट्राची भौगोलिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ii) इनामगाव येथील उत्खनन वृत्तांत लिहा.
- (iii) यादव प्रशासनाविषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?
- (iv) महाराष्ट्र नामकरण या विषयी माहिती लिहा.
- (v) हेमाडपंथी मंदिरे म्हणजे काय.
- (vi) संस्कृत साहित्य थोडक्यात स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) दायमाबाद येथील उत्खनन वृत्तांत लिहा.
- (ii) सातवाहन घराण्याची कामगिरी लिहा.
- (iii) किल्ले स्थापत्याचा इतिहास यावर निबंध लिहा.
- (iv) गाथा सप्तशतीच्या संदर्भात प्राकृत साहित्य वर्णन करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाची उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील स्त्रियांची स्थिती लिहा.
- (ii) वारकरी संप्रदायाची कामगिरी लिहा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) मराठी भाषेचा उगम
- (ii) नेवासा
- (iii) जातीव्यवस्था
- (iv) महाराष्ट्रातील उद्योग आणि व्यापार
- (v) चित्रकला
- (vi) महानुभाव संप्रदायाची कामगिरी.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1027

F.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HOME ECONOMICS

G-1 : Household and General Economics

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Diagrams must be drawn wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the basic economics problems.

(ii) Explain the functions of market mechanism.

(iii) Explain the Law of Supply with suitable example.

(iv) Explain the difference between Family and Public Budget.

(v) Explain the problems of Home Management.

(vi) Explain the elements of interior Home Decoration.

P.T.O.

- 2.** Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
- (i) Explain the features of Economics Law.
 - (ii) Explain the Law of Demand with suitable example.
 - (iii) Explain the process of Home Management.
 - (iv) Explain the relation between Human Values and Goals in Human Life.
- 3.** Answer any *one* the following questions in **400** words : [20]
- (i) Explain the primary and secondary functions of Commercial Banks.
 - (ii) Explain the process of decision-making with suitable example.
- 4.** Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Price elasticity of demand
 - (ii) Functions of money
 - (iii) Sources of family income
 - (iv) Types of goals
 - (v) Merits of home management
 - (vi) Elements of exterior home decoration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) मुलभूत आर्थिक प्रश्न स्पष्ट करा.

(ii) बाजार यंत्रणेची कार्ये स्पष्ट करा.

(iii) पुरवठ्याचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.

(iv) कौटुंबिक आणि सार्वजनिक अंदाजपत्रकातील फरक स्पष्ट करा.

(v) गृह व्यवस्थातील समस्या स्पष्ट करा.

(vi) गृह सजावटीचे अंतर्गत घटक स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) आर्थिक नियमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(ii) मागणीचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.

(iii) गृह व्यवस्थापन प्रक्रिया स्पष्ट करा.

(iv) मानवी मूल्ये आणि उद्दिष्ट्ये यांचा मानवी जीवनातील संबंध स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाची उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

(i) व्यापारी बँकाची प्राथमिक आणि दुय्यम कार्ये स्पष्ट करा.

(ii) आर्थिक निर्णय प्रक्रिया सोदाहरण स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) मागणीची किंमत लवचिकता

(ii) पैशाची कार्ये

(iii) कौटुंबिक उत्पन्नाचे मार्ग

(iv) उद्दिष्टांचे प्रकार

(v) गृह व्यवस्थापनाचे गुण

(vi) गृह सजावटीचे बहिर्गत घटक.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1028

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G-1 : (A) Defence Mechanism of India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) What are the characteristics of Infantry ?

(ii) State the role of Armoured Corps.

(iii) State the role of C.R.P.F.

(iv) State the role of Electrical and Mechanical Engineers.

(v) Explain the Civil Defence Services.

(vi) State the limitation of Indian Airforce.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Trace the growth of Indian Navy since 1947.

(ii) What are the characteristics and limitation of signal corps ?

(iii) What are the characteristics and role of Indian Airforce ?

(iv) State the function of Security Committee of the Cabinet.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words (any one) : [20]
- (i) Explain with the help of chart the organisation of Army Head Quarter.
- (ii) What are the characteristics, role and limitation of Artillery ?
4. Write short notes on (any four) : [20]
- (i) Process of Intelligence
- (ii) Army Service Corps
- (iii) Ministry of Defence
- (iv) Naval Command
- (v) President
- (vi) Chief of the Staff Committee.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) पायदळाची वैशिष्ट्ये कोणती ?
- (ii) चिलखती दलांची कामे सांगा.
- (iii) केंद्रीय राखीव पोलीस दलाची कामे सांगा.
- (iv) विद्युत आणि यांत्रिक अभियांत्रिकी दलांची कार्ये सांगा.
- (v) नागरी संरक्षण सेवा स्पष्ट करा.
- (vi) भारतीय हवाई दलाच्या मर्यादा सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) 1947 पासून भारतीय नौसेनेच्या विकासाचा आढावा घ्या.
- (ii) संपर्क दलाची वैशिष्ट्ये आणि मर्यादा कोणत्या ?
- (iii) भारतीय हवाई दलांची वैशिष्ट्ये आणि कार्ये कोणती ?
- (iv) केंद्रीय मंत्रीमंडळाच्या सुरक्षा समितीची कार्ये सांगा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) स्थलसेना प्रमुख कार्यालयाची संघटना आराखड्याच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
- (ii) तोफखान्याची वैशिष्ट्ये, कामे व मर्यादा कोणत्या ?
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) शत्रुविषयक ज्ञानाची प्रक्रिया
- (ii) सेना सेवा विभाग
- (iii) संरक्षण मंत्रालय
- (iv) नौसेना कमांड
- (v) राष्ट्रपती
- (vi) सेनाध्यक्ष समिती.

[5101]-1028

D.S. G-1 : (B) Military Thinkers in 19th Century

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Explain strategic thought of Marshal Foch.
- (ii) Explain Liddle Hart's concept of Strategy.
- (iii) State Jomini's principles of War.
- (iv) State Lenin's concept of revolutionary War.
- (v) State Military thought of H. V. Moltke.
- (vi) Explain Schlieffen Plan.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Explain Admiral A. T. Mahan's theory of sea power.
- (ii) Explain Guerrilla tactics by Mao Zedong.
- (iii) State thought of Che Guevara about Guerrilla Warfare.
- (iv) Describe in brief strategic thought of Clausewitz.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain in detail theory of Air Power by Douhet.
- (ii) Explain the Mackinder's Heart Land Theory.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Lenin
- (ii) Che Guevara
- (iii) A. T. Mahan
- (iv) Karl Haushofer
- (v) Jomini
- (vi) General Douhet.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) मार्शल फोच यांचे सामरिक विचार स्पष्ट करा.
- (ii) लिडील हार्ट यांची युद्धनीतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) ज्योमीनीची युद्ध तत्त्वे सांगा.
- (iv) लेनिनची क्रांतीकारी युद्धाची संकल्पना सांगा.
- (v) एच. व्ही. मोल्टके यांचे लष्करी विचार सांगा.
- (vi) श्लायफेन योजना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) अँडमिरल ए. टी. महान यांचा सागरी सत्तेचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- (ii) माओ झेडाँग यांचे गनिमी डावपेच स्पष्ट करा.
- (iii) चे-गेव्हारा यांचे गनिमी युद्धपद्धती विषयीचे विचार सांगा.
- (iv) क्लॉजविटझच्या सामरिक विचारांचे थोडक्यात वर्णन करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) डुहेट यांचा हवाई शक्तीचा सिद्धान्त सविस्तर स्पष्ट करा.
- (ii) मॅकिन्डर यांचा मर्मभूमी सिद्धान्त स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) लेनिन
- (ii) चे-गेव्हारा
- (iii) ए. टी. महान
- (iv) कार्ल हौशोफर
- (v) ज्योमिनी
- (vi) जनरल डुहेड.

[5101]-1028

D.S. G-1 : (C) Post Cold War India's Security Environment

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) What is Globalization ?
- (ii) What are the Humanitarian Issues ?
- (iii) What is Terrorism ?
- (iv) State the effects of water pollution.
- (v) What is N.C.T.C. ?
- (vi) Explain the structure of E.U.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) What are the Regional challenges of India's Security ?
- (ii) State the structure and role of W.T.O.
- (iii) Describe the causes of terrorism.
- (iv) Trace the India's efforts to become superpower.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (i) What are the India's External Security Challenges ? Explain.
- (ii) Explain the various issues of environment.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Counter Insurgency
- (ii) Air Pollution
- (iii) International Human Right Commission
- (iv) New Trends of Terrorism
- (v) New World Order
- (vi) N.C.T.C.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
- (ii) मानवहितवादी प्रश्न कोणते ?
- (iii) दहशतवाद म्हणजे काय ?
- (iv) जल प्रदूषणाचे परिणाम सांगा.
- (v) एन. सी. टी. सी. म्हणजे काय ?
- (vi) युरोपियन युनियनची रचना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) भारताच्या सुरक्षेची विभागीय आव्हाने कोणती ?
- (ii) विश्व व्यापार संघटनेची रचना आणि कार्ये सांगा.
- (iii) दहशतवादाची कारणे विशद करा.
- (iv) महासत्ता बनण्यासाठी भारताने केलेल्या प्रयत्नांचा आढावा घ्या.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) भारताच्या सुरक्षेची बहिर्गत आव्हाने कोणती ? स्पष्ट करा.
- (ii) पर्यावरणाचे विविध प्रश्न स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) प्रतिविप्लव
- (ii) हवा प्रदूषण
- (iii) आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग
- (iv) दहशतवादाचे नविन पैलू
- (v) नविन जागतिक व्यवस्था
- (vi) एन. सी. टी. सी.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1029

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

SOCIAL WORK

(2013 PATTERN)

(1) Social Reform Movement in India.

(2) Introduction to Social Welfare and Social Services.

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write an essay on 'Ramakrishna Mission'. [16]

Or

Discuss the nature of social services in Pre-British period.

2. Explain the contribution of Mahatma Gandhi in removal of Untouchability. [16]

Or

Write a note on the Problems of Deprived Sections in Society.

3. "Bhoodan Movement helped in creating social harmony." Discuss. [16]

Or

Discuss the specific services for handicapped sections of the society.

P.T.O.

4. State the planned provisions for social services in India. [16]

Or

Explain the work done by Brahma Samaj.

5. Write short notes on any *two* of the following : [16]

- (1) Arya Samaj
- (2) Untouchability
- (3) Social Reconstruction
- (4) Gramdan.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मुल इंग्रजी पत्रिका पहावी.

1. रामकृष्ण मिशन यावर निबंध लिहा. [16]

किंवा

पूर्व ब्रिटिश काळातील समाज सेवेच्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.

2. अस्पृश्यता निवारणासाठी महात्मा गांधीजींचे योगदान स्पष्ट करा. [16]

किंवा

समाजातील वंचित घटकांच्या समस्या यावर टिप्पणी लिहा.

3. “सामाजिक सलोखा निर्मितीत भुदान चळवळीची मदत झाली.” चर्चा करा. [16]

किंवा

सामाजातील अपंग व्यक्तिसाठी असलेल्या विशिष्ट सेवा यावर चर्चा करा.

4. भारतातील नियोजनबद्ध सामाजिक सेवांच्या तरतुदी स्पष्ट करा. [16]

किंवा

ब्राम्हो समाजानी केलेले कार्य स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही दोहोंवर टिप लिहा : [16]

(i) आर्य समाज

(ii) अस्पृश्यता

(iii) सामाजिक पुर्नबांधणी

(iv) ग्राम दान.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1030

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MATHEMATICAL STATISTICS

(Discrete Probability and Discrete Probability Distributions)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator and statistical tables is allowed.

(iv) Symbols have their usual meanings.

1. Attempt each of the following :

(a) State true or false of the following : [1×4=4]

(i) If A and B are independent events, then $P(A \cap B)$ is zero.

(ii) Elementary event contains exactly one element from sample space.

(iii) If A and B are independent events, then :

$$P(A \cap B) = P(B) \times P(A).$$

P.T.O.

(iv) If

$$P(A) = 0.3 \text{ and } P(B) = 0.7,$$

then $A \subset B$.

(b) Choose correct alternative of the following : [1×4=4]

(i) The probability of a certain event (sure event) is :

- (A) zero
- (B) one
- (C) two
- (D) infinity

(ii) If mean discrete random variable (r.v.) X is 12, then

$E(X - 2)$ is :

- (A) 12
- (B) 8
- (C) 10
- (D) 14

(iii) The covariance between two independent discrete r.v.s

is :

- (A) zero
- (B) ten
- (C) negative
- (D) not exist

(iv) If A and B are two independent events of Ω with $P(A) = 0.3$ and $P(B) = 0.7$, then $P(A \cup B)$ is :

(A) 0.11

(B) 0.21

(C) 0.5

(D) 0.79

(c) Answer in brief of the following : [2×4=8]

(i) Define partition of a sample space.

(ii) Define conditional probability of two events.

(iii) State mean and variance of geometric distribution.

(iv) Describe the event of occurrence of exactly one event out of two events by set notations and by Venn diagram.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) Obtain the probability distribution of X and $P[1 < X < 5]$ from the cumulative probability distribution as below :

X	F(x)
1	0.2
2	0.35
3	0.6
4	0.75
5	0.85
6	1

- (b) Define uniform distribution. Obtain its mean and variance.
- (c) A committee of two students is to be formed from 5 boys and 2 girls by selecting them at random by without replacement. Find the probability of selecting at least one girl in the committee.
- (d) Let X be a discrete r.v. with probability distribution as given below :

X	$P(X = x)$
0	0.3
1	0.4
2	0.2
3	0.1

Compute $E(X)$ and $E(3X + 7)$.

- (e) Obtain the m.g.f. of binomial distribution with parameter n and p .
- (f) With usual notations, prove that :

$$\text{Var}(aX + b) = a^2 \text{Var}(X).$$

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Explain the term sample space and event with suitable illustration.
- (b) State and prove additive property of cumulant generating function (cgf) of a discrete r.v.

- (c) A box contain five bulbs of which three are defective. A random sample of three bulbs is drawn from given box by with replacement at a time. Find the probability of getting exactly two non-defective bulbs.
- (d) Define Poisson distribution with parameter 'm'. Also, find its mean.
- (e) Verify independence of bivariate discrete r.v.s whose joint probability distribution is given below :

Y	1	2
X		
-1	.18	.42
1	.12	.28

- (f) State probability mass function (pmf) of negative binomial distribution. Also, state its mean and variance.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

- (a) Let (X, Y) be bivariate discrete r.v. with joint probability distribution as below :

Y	1	2	3
X			
-1	K	2K	0
0	2K	K	4K
1	K	0	3K

Compute :

(i) The value of k .

(ii) $P(X + Y \leq 1)$

(iii) $P(X|Y = 1)$.

(b) State and prove Bayes theorem.

(c) (i) Let A and B be two events of Ω such that :

$$P(A) = 0.3, P(B) = 0.7 \text{ and } P(A \cup B) = 0.8,$$

then compute $P(A|B)$ and $P(A|B^C)$.

(ii) Obtain the mode for binomial distribution.

(d) Prove the binomial approximation to hypergeometric distribution, state your assumptions if any.

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

(a) (i) With usual notations, show that :

$$\text{Var}(aX - bY) = a^2 \text{Var}(X) + b^2 \text{Var}(Y) - 2ab \text{Cov}(X, Y).$$

(ii) A bag contains 4 tickets numbered 445, 454, 544 and 555. One ticket is drawn randomly. Let A_i be the event that the i th digit of the number of the ticket is 4 ($i = 1, 2, 3$). Discuss the independence of three events A_1, A_2 and A_3 .

- (b) Let (X, Y) be bivariate discrete r.v. with joint probability distribution as below :

Y X	1	2	3
-1	0.12	0.10	0.08
0	0.20	0.15	0.05
1	0.15	0.05	0.10

- (i) Find the conditional probability distribution of X given $Y = 2$.
- (ii) Find the conditional expectation (mean) of X given $Y = 2$.
- (iii) Find the conditional variance of X given $Y = 2$.
- (iv) Find the conditional variance of $(3X + 2)$ given $Y = 2$.

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1031

F.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

OPTIONAL ENGLISH—I

Text : Interface (English Literature and Language)

(General Paper-I)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in about **70** words each (any *three*) : [12]

- (a) Attempt a character sketch of Kalam's father in 'A Lesson My Father Taught Me'.
- (b) Write a note on the Bazaar status of English in European countries.
- (c) Attempt a character sketch of Miss. Leslie in 'The Romance of a Busy Broker'.
- (d) Write a note on the world of adults as opposed to the world of children in 'A Day's Wait'.
- (e) Comment on the title of the essay 'Toasted English'.

P.T.O.

2. (A) Answer the following questions in about **70** words each (any *three*) : [12]

(i) How does 'Sonnet 29' talk about importance of love in life ?

(ii) Comment on the title of the poem 'The World is Too Much With Us'.

(iii) Write a note on the mysterious atmosphere in the poem 'The Listeners'.

(iv) Discuss the central idea of the poem, 'No Men are Foreign'.

(v) How does Wordsworth express dislike over the modern civilization ?

(B) Write short notes on the following (any *two*) : [6]

(i) Creativity and Productivity of Human Language

(ii) Primary nature of speech

(iii) Poetic function of language

(iv) Informative function of language.

3. Answer the following questions in about **100** words each (any *two*) : [12]

(a) Attempt a character sketch of the film crazy young man in 'Upper Division Love'.

- (b) Explain Chinua Achebe's exploration of complexities of human relationships in 'Marriage is a Private Affair'.
- (c) Write a note on the character sketch of Okeke.
- (d) Comment on the title of the story 'Upper Division Love'.
4. Answer the following questions in about **100** words each (any *two*) : [12]
- (a) Explain the title of the poem 'The Road Not Taken'.
- (b) Discuss the central idea of the poem 'The Sun Rising'.
- (c) Explain the argument between the mountain and the squirrel.
- (d) How does the poem 'The Ballad of the Landlord' describe the harassment of the black tenant by the white landlord ?
5. Answer the following questions in about **100** words each (any *two*) : [12]
- (a) Explain 'Lithuania' as a tragic play.
- (b) Comment on the role of the Daughter in 'Lithuania'.
- (c) How does the play 'The Swan Song' depict the life of an actor ?
- (d) Attempt a character sketch of Vasili Svietlovidoff.
6. (A) Write a short note in about **50** words each (any *one*) : [4]
- (i) Morphology : A study of words
- (ii) The concept of Semantics.

(B) (i) Identify the number of phonemes in the following words
(any *two*) : [2]

(1) rest

(2) man

(3) make

(4) psycho

(ii) Identify the structure of the following words in terms
of C and V (any *four*) : [4]

(1) bat

(2) test

(3) tree

(4) mild

(5) book

(6) out

(iii) Identify the vowels in the following words (any *four*) : [4]

(1) fan

(2) coil

(3) night

(4) run

(5) set

(6) care

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1033

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

COMMERCE

G-1 : Organisation of Commerce

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]
 - (a) Describe the term 'Business'.
 - (b) State the nature of Commerce.
 - (c) Explain the scope of 'Trade'.
 - (d) State the utility of Internet.

2. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (a) Explain the importance of 'Commerce'.
 - (b) Difference between Trade and Commerce.
 - (c) State the significance of Branding.
 - (d) Describe the objectives of Marketing.
 - (e) Explain the elements of Marketing.
 - (f) Describe the functions of Money.

P.T.O.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1034

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

EDUCATION

General (G-1)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Describe the role of education in social development.

(ii) Explain the objectives of pre-primary education.

(iii) Explain the importance of peer groups in education.

(iv) Elaborate the characteristics of education process.

(v) Explain the 'earn and learn' scheme stated by Karmveer Bhaurao Patil.

(vi) Explain the nature of Educational Psychology.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) What is value education ? Explain the importance of value education.

(ii) Explain the aims of ancient education in India.

(iii) Describe the educational thoughts of Mahatma Phule.

(iv) Explain the advantages and limitations of observation method.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]
- (i) What is the meaning of stagnation and wastage in primary education ? Explain the causes of stagnation and wastage in detail.
- (ii) What is Mass Media ? Explain the role of radio in education.
4. Write short notes in **50** words each (any *four*) : [20]
- (i) Nature of 'Vishwabharati'.
- (ii) Values in Indian Constitution.
- (iii) Advantages of Experimental method.
- (iv) The meaning of education stated by Swami Vivekanand.
- (v) Objectives of education in National Policy of Education 1986.
- (vi) Individual importance of Education.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (i) सामाजिक विकासात शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- (iii) समवयस्क गटाचे शिक्षणातील महत्त्व लिहा.

- (iv) शिक्षण प्रक्रियेची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
- (v) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी सांगितलेली कमवा व शिका योजना स्पष्ट करा.
- (vi) शैक्षणिक मानसशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) मूल्य शिक्षण म्हणजे काय ? मूल्य शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (ii) प्राचीन भारतीय शिक्षणाची ध्येय स्पष्ट करा.
- (iii) महात्मा ज्योतिराव फुले यांचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा.
- (iv) निरीक्षण पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) प्राथमिक शिक्षणातील स्थगण व गळती म्हणजे काय ? स्थगण व गळतीची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
- (ii) समूह संपर्क माध्यमे म्हणजे काय ? आकाशवाणीची शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.
4. प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) विश्वभारती स्वरूप
- (ii) भारतीय राज्य घटनेतील मूल्ये
- (iii) प्रायोगिक पद्धतीचे फायदे
- (iv) स्वामी विवेकानंदानी सांगितलेला शिक्षणाचा अर्थ
- (v) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 मधील शिक्षणाची उद्दिष्टे
- (vi) शिक्षणाचे वैयक्तिक महत्त्व.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1035

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

FMG-I : Industrial Mathematics

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator is allowed.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) Draw a sketch of the functions :

$$f(x) = x^2 + 1, \quad g(x) = 3x + 1.$$

(b) Find the slope of the linear function passing through the points (4, 12) and (8, 2).

(c) Find $f'(x)$ and $f''(x)$ if :

$$f(x) = e^{(2x+5)^2}.$$

(d) Define the term “Marginal Cost”.

P.T.O.

(e) Test whether the function :

$$y = 3x^2 - 14x + 5$$

is increasing, decreasing *or* stationary at $x = 4$.

(f) Find $3A + 5B$ if :

$$A = \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 0 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}, \quad B = \begin{bmatrix} -2 & 3 \\ -5 & 4 \\ 1 & 6 \end{bmatrix}.$$

(g) Find corner points of the region bounded by :

$$3x + 7y \leq 10,$$

$$x \geq 0$$

$$y \geq 0.$$

(h) Determine the integral :

$$\int x e^{x^2} dx.$$

(i) Express the following system of equations in matrix form :

$$2x + 4y + 3z = 10$$

$$x - 5y + 8z = -5.$$

(j) If

$$A = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ -3 & 4 \end{bmatrix},$$

find the matrix A^2 .

2. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) Discuss the continuity of the function $f(x)$ at $x = 2$, where

$$f(x) = \frac{x^2 - 5x + 6}{x - 2} ; x \neq 2$$
$$= -1 ; x = 2.$$

(b) Evaluate the following limits if they exist :

(i) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^x - 1}{x}$

(ii) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x^3 - 2x}{2 - x^2}$.

(c) Find $\frac{dy}{dx}$, if :

$$y^5 + xy^4 + x^4y + x^5 = 100.$$

(d) Optimize the function :

$$f(x) = 2x^3 - 30x^2 + 126x + 59.$$

(e) Test whether the following functions are increasing, decreasing or stationary at $x = 2$.

(i) $y = 2x^3 - 15x^2 + 36x$

(ii) $y = x^2e^x + x$.

(f) Find the average cost function from the total cost function :

$$TC = Q^3 - 21Q^2 + 500Q$$

Also, evaluate them at $Q = 2$.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) Suppose :

$$f(x) = \frac{g(x)}{h(x)},$$

where $g(x)$ and $h(x)$ are both differentiable functions and $h(x) \neq 0$.

Prove that :

$$f'(x) = \frac{h(x) \cdot g'(x) - g(x) \cdot h'(x)}{[h(x)]^2}.$$

(b) A producer has the possibility of discriminating between the domestic and foreign markets for a product where the demands, respectively, are :

$$Q_1 = 21 - 0.1P_1$$

$$Q_2 = 50 - 0.4P_2$$

Total cost = 2000 + 10Q, where $Q = Q_1 + Q_2$.

What price will the producer charge in order to maximize profit :

(i) With discrimination between markets, and

(ii) Without discrimination ?

(c) Use implicit differentiation to find $\frac{dy}{dx}$ for the functions :

(i) $x^3 y^7 = 10$

(ii) $3y^3 + xy^2 + x^4 + y^4 = 1 + x$

(iii) $(\sin x e^y + \cos y e^x)^2 = x^2$.

4. Attempt any *four* of the following :

[16]

(a) Find AB and BA if :

$$A = [1 \quad -3 \quad 4], \quad B = \begin{bmatrix} 7 \\ 2 \\ -5 \end{bmatrix}.$$

(b) Use Gauss elimination method to solve the following system of equations :

$$x_1 + x_2 = 10$$

$$2x_1 + 3x_2 = 15.$$

(c) Evaluate :

$$\int \frac{x^2}{(4x^3 + 7)^2} dx.$$

(d) If

$$A = \begin{bmatrix} 7 & 5 \\ 1 & 3 \\ 8 & 6 \end{bmatrix}, \quad B = \begin{bmatrix} 2 & 6 & 5 \\ 4 & 9 & 10 \end{bmatrix} \quad \text{and} \quad C = \begin{bmatrix} 2 \\ 6 \\ 7 \end{bmatrix},$$

prove that :

$$(AB)C = A(BC).$$

- (e) Find extreme points of the region bounded by the following constraints :

$$2x + 6y \leq 36$$

$$5x + 3y \leq 30$$

$$8x + 2y \leq 40$$

$$x \geq 0$$

$$y \geq 0$$

- (f) Evaluate the integral :

$$\int \frac{6x^2 + 4x + 10}{(x^3 + x^2 + 5x)^3} dx.$$

5. Attempt any *two* of the following : [16]

- (a) Solve the LPP by graphical method :

$$\text{Maximize } Z = 24x + 8y$$

Subject to

$$2x + 5y \leq 40$$

$$4x + y \leq 20$$

$$10x + 5y \leq 60$$

$$x \geq 0$$

$$y \geq 0$$

(b) (i) If the marginal cost is :

$$MC = 25 + 30Q - 9Q^2,$$

find total cost and average cost functions.

(ii) If the marginal revenue is given by :

$$MR = 60 - 2Q - 2Q^2,$$

find total revenue and demand functions.

(c) A hamburger chain sells 1000 hamburgers, 600 cheeseburgers and 1200 milk shakes in a week. The price of a hamburger is ₹ 45, a cheeseburger ₹ 60 and a milk shake ₹ 50. The cost to the chain of a hamburger is ₹ 38, a cheeseburger ₹ 42 and a milk shake ₹ 32. Find the firm's profit for the week, using :

(i) total and

(ii) per-unit concepts.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1036

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

PHYSICAL EDUCATION

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw the diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **50** words each (any *two*) : [5]

(i) Define Physical Education in brief.

(ii) Explain *First Aid* on playground.

(iii) Explain Health Related Physical Fitness (HRPF).

2. Answer the following in **100** words each (any *two*) : [10]

(i) List the Inter-Collegiate sports and games

(ii) Write objectives of Physical Education

(iii) Write importance of Suryanamaskar in Physical Fitness.

3. Answer the following in **200-250** words each (any *two*) : [15]

(i) Draw a sketch of *Volleyball* ground

P.T.O.

(ii) Draw a sketch of *Kabaddi* ground.

(iii) Explain sports sociology.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [10]

(i) Write importance of sports psychology.

(ii) Explain biomechanics in sports.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे आकृती काढा.

1. खालीलपैकी प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : [5]

(i) शारीरिक शिक्षणाची व्याख्या लिहा.

(ii) मैदानावरील प्रथमोपचाराबद्दल लिहा.

(iii) आरोग्याधिष्ठीत शारीरिक क्षमता (एच.आर.पी.एफ.) माहिती लिहा.

2. खालीलपैकी प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : [10]

(i) आंतरमहाविद्यालयीन खेळ व क्रीडा प्रकारांची यादी लिहा.

(ii) शारीरिक शिक्षणाची विविध उद्दिष्टे लिहा.

(iii) शारीरिक सुदृढतेमध्ये सूर्यनमस्काराचे महत्त्व लिहा.

3. खालीलपैकी प्रत्येकी **200-250** शब्दांत उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : [15]
- (i) व्हॉलिबॉल मैदानाची आकृती काढा.
- (ii) कबड्डी मैदानाची आकृती काढा.
- (iii) क्रीडा समाजशास्त्राबद्दल माहिती लिहा.
4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [10]
- (i) क्रीडा मानसशास्त्राचे महत्व सांगा.
- (ii) जीवयांत्रिकीशास्त्राची क्रीडाक्षेत्राती माहिती द्या.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1037

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

(MG-1 Algebra and Geometry)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) Let $a, b, c \in \mathbf{Z}$ where $a \& b \neq 0$. If $a|b$ and $b|c$, then prove that $a|c$.

(b) Define an equivalence relation on a non-empty set X.

(c) State Cayley Hamilton theorem for matrices.

(d) Find the values of 'a' and 'b' if 1 and -2 are the roots of the equation :

$$x^3 + 2x^2 + ax + b = 0.$$

(e) Find the rank of :

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 1 \\ 2 & 2 \end{bmatrix}.$$

P.T.O.

- (f) Define a cone.
- (g) Find the direction cosines of a line whose direction ratios are 1, -2, 2.
- (h) Find the distance of the point (1, 1, 4) from the plane :

$$3x - 6y + 2z + 11 = 0.$$

- (i) Find the centre and radius of the sphere :

$$x^2 + y^2 + z^2 - 2x + 4y + 6z + 5 = 0.$$

- (j) Find the centre of the conic :

$$7x^2 + 8xy + y^2 + 6x + 6y - 9 = 0$$

2. Attempt any *four* of the following : [16]

- (a) State and prove Euclid's lemma.
- (b) State and prove factor theorem for polynomials.
- (c) Write down the addition table for \mathbf{Z}_6 .
- (d) Find a greatest common divisor of :

$$f(x) = x^6 + x^3 + x + 1 \quad \text{and} \quad g(x) = x^2 + 1.$$

- (e) Find the eigenvalues of the matrix :

$$A = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 1 \\ 2 & 3 & 4 \\ -1 & -1 & -2 \end{bmatrix}$$

(f) Solve the following system of equations :

$$\begin{aligned}3x + y + 2z &= 3; \\ 2x - 3y - z &= -3; \\ x + 2y + z &= 4\end{aligned}$$

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) State and prove the division algorithm for integers.

(b) Find the rank of a matrix :

$$A = \begin{bmatrix} 2 & -2 & 0 & 6 \\ 4 & 2 & 0 & 2 \\ 1 & -1 & 0 & 3 \\ 1 & -2 & 1 & 2 \end{bmatrix}$$

by reducing it to echelon form.

(c) Solve the equation :

$$8x^3 - 36x^2 + 46x - 15 = 0,$$

given that the roots are in A.P.

4. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) Find the transformed form of the equation :

$$2x^2 + 3xy - 4y^2 + x + 3 = 0$$

when origin is shifted to the point (1, -2)

- (b) If α, β, γ are angles made by a line with the positive directions of the coordinate axes, then prove that :

$$\cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + \cos^2 \gamma = 1$$

- (c) Show that the lines :

$$\frac{x+3}{2} = \frac{y+5}{3} = \frac{z-7}{-3}$$

and :

$$\frac{x+1}{4} = \frac{y+1}{5} = \frac{z+1}{-1}$$

are coplanar.

- (d) Find the equation of the sphere passing through the circle of intersection of :

$$x^2 + y^2 + z^2 + 6x - 4y - 6z - 14 = 0$$

and the plane $x + y - z = 0$ and passing through the point $(1, 1, -1)$.

- (e) Find the equation of the cone whose vertex is at the origin and the guiding curve is :

$$x^2 + y^2 + z^2 + 24x + d = 0, \quad lx + my + nz = p$$

- (f) Find the symmetric form of the equation of the line :

$$\begin{aligned} x + y + z + 1 &= 0 \\ 4x + y - 2z + 2 &= 0 \end{aligned}$$

5. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) Reduce the equation :

$$5x^2 + 6xy + 5y^2 - 10x - 6y - 3 = 0$$

to the standard form and name the conic.

(b) Prove that the first degree equation :

$$ax + by + cz + d = 0,$$

where a, b, c, d are constants represents a plane.

(c) Find the equation of the right circular cylinder whose axis is $x = 2y = -z$ and the radius is 4.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—10

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1038

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

STATISTICAL PRE-REQUISITES

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) *All* questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of statistical tables and calculator is allowed.
 - (iv) Symbols have their usual meanings.
 - (v) Graph paper will be supplied on request.

1. Attempt each of the following :

(A) State whether each of the following statements is true *or* false : [1 each]

- (1) Extreme values in a data set do not have a strong effect on the median.
- (2) If there are n dichotomous attributes, then the number of positive classes is n^2 .
- (3) Consistent player has less variability in test score.
- (4) Sampling method is useful to collect only primary data.

P.T.O.

(B) Choose the *correct* alternative in the following : [1 each]

(1) If all A's are B's, then value of coefficient of association Q is equal to :

- (a) -1
- (b) 1
- (c) 0
- (d) Infinity

(2) The measure of Kurtosis β_2 for a platykurtic curve is :

- (a) greater than 3
- (b) less than 1
- (c) equal to 3
- (d) less than 3

(3) Combined changes in prices and quantities are measured by :

- (a) Price index number
- (b) Quantity index number
- (c) Value index number
- (d) All of the above

(4) The value of lower quartile is equal to :

(a) P_{25}

(b) Median

(c) D_3

(d) Q_3

(C) Answer in brief : [2 each]

(1) Define variance and state its demerits as a measure of dispersion.

(2) Rank correlation coefficient between the marks in English and in Hindi for a group of students is 0.5. The sum of squares of the differences between ranks is 42. Find the number of students in the group. Assuming no ties.

(3) In an examination 40% failed in Microbiology, 80% failed in Zoology, while 32% passed in both the subjects. Using relations between class frequencies in attributes, find the percentage of students failed in both the subjects.

(4) Define Karl Pearson's coefficient of correlation and state its properties.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (1) Explain the various uses of cost of living index number.
- (2) The following table gives daily sales (in '000 ₹) of 200 shops :

Sales (in '000 ₹)	Number of shops
1—2	25
2—3	30
3—4	40
4—5	60
5—6	35
6—7	10

Draw histogram and hence determine mode graphically.

- (3) The following results were obtained from records of age (X) and systolic blood pressure (Y), of a group of 10 men :

	X	Y
Mean	53	142
Variance	130	165

and $\Sigma(x - \bar{x})(y - \bar{y}) = 1220$. For this data, fit a simple linear regression model

$$Y = a + bX$$

and use it to estimate the blood pressure of a man with age of 45 years.

- (4) Describe scatter diagram and explain how it is used to measure correlation.
- (5) What is meant by association of two attributes ? How is it measured ?
- (6) Define raw moments and central moments for grouped data upto fourth order. Also, state relation between central and raw moments upto fourth order.

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (1) Calculate cost of living index number from the following data :

Group	Index Number	Weight
Food	350	50
Fuel and lighting	200	10
Clothing	240	10
House rent	160	10
Miscellaneous	250	20

- (2) The following data represents the profit (in lakhs ₹) of 50 companies :

Profit (in lakhs ₹)	Frequency
21—24	2
24—27	6
27—30	15
30—33	19
33—36	4
36—39	3
39—42	1

Determine 75th percentile.

- (3) Explain the concept of skewness of frequency distribution and its various types.
- (4) Information about the daily salaries (in ₹) of employees in firms A and B is stated below :

Firm	No. of Employees	Mean Salary (₹)	S.D. of Salary (₹)
A	100	1500	100
B	75	2000	140

Find the combined mean and combined S.D. of two firms.

(5) For the following frequency distribution determine mode :

Class	Frequency
8—9	8
9—10	10
10—11	16
11—12	14
12—13	10
13—14	5
14—15	2

(6) What is linear regression ? Explain the concept of error in regression.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

(1) The prices of cotton and coal for first six months in year 2009 were as under :

Month	Cotton	Coal
Jan.	188	131
Feb.	178	130
Mar.	173	130
Apr.	164	129
May	172	129
June	184	120

Find coefficient of variation and hence decide which of the prices are most stable.

- (2) (i) Explain the concept of shifting of base and splicing relating to index number. [4]
- (ii) In a group of 200 students from Mumbai College 150 like Hindi films, 100 like English films and 80 like both films. Find the number of students who like :
- (a) only Hindi film
- (b) Film in only one language. [4]
- (3) (i) Write a note on Kurtosis of a frequency distribution. [4]
- (ii) Compute Laspeyre's and Paasche's price index numbers for the following data : [4]

Commodity	Base Year		Current Year	
	Price	Quantity	Price	Quantity
	(in ₹)	(in kg)	(in ₹)	(in kg)
A	4	6	5	4
B	5	4	6	2
C	6	2	8	1

- (4) (i) Describe the various scales of measurement with illustration. [4]

- (ii) Draw less than cumulative frequency curve for the following frequency distribution and hence find median of the distribution graphically : [4]

Class	Frequency
5—10	2
10—15	11
15—20	15
20—25	39
25—30	41
30—35	42
35—40	16

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

- (1) (i) State merits and demerits of geometric mean and harmonic mean. [6]

- (ii) Calculate Karl Pearson's coefficient of skewness for the following data : [10]

Income (₹)	No. of Employees
400—500	8
500—600	16
600—700	20
700—800	17
800—900	3

- (2) (i) Compute first four central moments for the following frequency distribution : [11]

Class	Frequency
0—10	10
10—20	26
20—30	47
30—40	15
40—50	6

- (ii) State the various characteristics of a good statistical average. [5]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—10

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1039

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING

G-1 : Introduction to Logic and Principles of Reasoning

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [20]

- (1) Distinguish between proposition and sentence.
- (2) State *four* figures of syllogism.
- (3) Distinguish between propositional variables and propositional constants.
- (4) Explain the nature of conditional proof.
- (5) Describe the nature of truth table method as a decision procedure.
- (6) Explain the fallacy of division.

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following :

[20]

(1) If

$$U = \{1, 2, 3, 4, 5\}$$

$$A = \{1, 2\}$$

$$B = \{2, 3\}$$

Then list the elements of the following sets :

$$(i) \quad A \cap \sim A$$

$$(ii) \quad A \cup \sim B$$

$$(iii) \quad A \cup \sim A$$

$$(iv) \quad \sim (A \cup B)$$

$$(v) \quad \sim (A \cap B)$$

(2) Demonstrate the invalidity of any *two* of the following arguments :

$$(i) \quad B \supset A$$

$$\sim C \supset \sim \sim A$$

$$\therefore B \supset C$$

$$(ii) \quad \sim Q \supset \sim P$$

$$\sim Q \vee \sim R$$

$$\sim R$$

$$\therefore P$$

$$(iii) \quad A \supset (B \supset C)$$

$$\frac{\sim C \cdot \sim A}{\quad}$$

$$\therefore \sim A \supset C$$

$$(iv) \quad P \supset (q \supset r)$$

$$\frac{\sim (\sim p \vee \sim q)}{\quad}$$

$$\therefore \sim q$$

(3) Convert and obvert the following :

(i) All Indians are honest.

(ii) No chairs are tables.

(iii) Some animals are clever.

(iv) Some teachers are not lazy.

(v) All rules are changeables.

(4) Give direct deductive proof of any *two* of the following arguments :

$$(i) \quad P \supset (\sim R \cdot S)$$

$$(\sim R \vee \sim P) \supset Q$$

$$P \quad \therefore Q$$

$$(ii) \quad (\sim A \supset B) \supset (C \cdot D)$$

$$\sim D \quad \therefore \sim A$$

$$(iii) (Q \supset R) \cdot (S \supset T)$$

$$(U \supset V) \cdot (W \supset X)$$

$$Q \vee U \quad \therefore R \vee V$$

$$(iv) M \supset \sim C$$

$$\sim C \supset \sim A$$

$$D \vee A \quad \therefore \sim M \vee D$$

3. Answer any *one* of the following :

(1) Explain the nature and scope of logic. Distinguish between induction and deduction. [20]

(2) (a) Determine, whether the following statement forms are tautologous, contradictory or contingent with the help of truth table methods (any *three*) : [15]

$$(i) (p \vee q) \cdot (q \cdot r)$$

$$(ii) (p \vee q) \vee \sim p$$

$$(iii) q \cdot (p \cdot \sim q)$$

$$(iv) p \cdot (\sim p \vee r)$$

$$(v) \sim (p \vee q) \vee \sim r$$

(b) Determine, whether the following statement forms are tautologous, contradictory or contingent with the help of

shorter truth table or truth tree methods (any *two*) : [5]

(i) $A \supset (A \vee B)$

(ii) $p \supset (p \vee q)$

(iii) $(p \supset q) \supset (\sim q \supset \sim p)$

(iv) $(\sim q \supset \sim p) \supset (p \supset q)$.

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

(1) Disjunction syllogism

(2) Venn Diagrams of A, E, I, O propositions

(3) Rules of Replacement (any *three*)

(4) Truth tree method as a decision procedure

(5) Symbolize the following propositions :

(i) Ashok is neither writing nor reading. (W, R)

(ii) It is not true that India is not aggressive country. (I)

(iii) If you exercise daily then and only then you will get good health. (E, H)

(iv) Either work is easy or difficult. (E, D)

(v) If rain is heavy, then roads will be wet. (H, W)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [20]

- (1) विधान आणि वाक्य यामधील फरक सांगा.
- (2) संविधानाच्या आकृत्या लिहा.
- (3) विधान चरे आणि विधान अचरे यातील फरक स्पष्ट करा.
- (4) सोपाधिक सिद्धतेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (5) सत्यता कोष्टक ही एक निर्णय पद्धती म्हणून तिचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (6) विभाजन तर्कदोष स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [20]

(1) जर,

$$U = \{1, 2, 3, 4, 5\}$$

$$A = \{1, 2\}$$

$$B = \{2, 3\}$$

तर पुढील संचातील सदस्यांची यादी करा :

(i) $A \cap \sim A$

(ii) $A \cup \sim B$

(iii) $A \cup \sim A$

(iv) $\sim (A \cup B)$

(v) $\sim (A \cap B)$

(2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन युक्तिवादांची अवैधता सिद्ध करा :

(i) $B \supset A$

$$\frac{\sim C \supset \sim \sim A}{\text{---}}$$

$\therefore B \supset C$

(ii) $\sim Q \supset \sim P$

$\sim Q \vee \sim R$

$\sim R$

$$\frac{\sim R}{\text{---}}$$

$\therefore P$

(iii) $A \supset (B \supset C)$

$\sim C \therefore \sim A$

$$\frac{\sim C \therefore \sim A}{\text{---}}$$

$\therefore \sim A \supset C$

(iv) $P \supset (q \supset r)$

$\sim (\sim p \vee \sim q)$

$$\frac{\sim (\sim p \vee \sim q)}{\text{---}}$$

$\therefore \sim q$

(3) खालील विधानांचे परिवर्तन व प्रतिवर्तन करा :

(i) सर्व भारतीय प्रामाणिक आहेत.

(ii) एकही खुर्ची टेबल नाही.

(iii) काही प्राणी हुशार आहेत.

(iv) काही शिक्षक आळशी नाहीत.

(v) सर्व नियम परिवर्तनीय आहेत.

(4) खालील युक्तिवादांची प्रत्यक्ष सिद्धता द्या (फक्त दोन) :

(i) $P \supset (\sim R \cdot S)$

$(\sim R \vee \sim P) \supset Q$

$P \quad \therefore Q$

(ii) $(\sim A \supset B) \supset (C \cdot D)$

$\sim D \quad \therefore \sim A$

(iii) $(Q \supset R) \cdot (S \supset T)$

$(U \supset V) \cdot (W \supset X)$

$Q \vee U \quad \therefore R \vee V$

(iv) $M \supset \sim C$

$\sim C \supset \sim A$

$D \vee A \quad \therefore \sim M \vee D$

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा :

(1) तर्कशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा. विगमन आणि निगमन यामधील फरक सांगा. [20]

(2) (a) सत्यता कोष्टक पद्धतीने खालील विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिक सत्यासत्य आहेत ते ठरवा (फक्त तीन) : [15]

(i) $(p \vee q) \cdot (q \cdot r)$

(ii) $(p \vee q) \vee \sim p$

(iii) $q \cdot (p \cdot \sim q)$

(iv) $p \cdot (\sim p \vee r)$

(v) $\sim (p \vee q) \vee \sim r$

(b) लघुसत्यता कोष्टक पद्धती किंवा सत्यता वृक्ष पद्धतीने खालील विधान-बंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिक सत्यासत्य आहेत ते ठरवा (फक्त दोन) : [5]

(i) $A \supset (A \vee B)$

(ii) $p \supset (p \vee q)$

(iii) $(p \supset q) \supset (\sim q \supset \sim p)$

(iv) $(\sim q \supset \sim p) \supset (p \supset q)$.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

(1) वैकल्पिक संविधान

(2) व्हेन आकृती (A, E, I, O विधानांचे)

(3) रूपांतरणाचे नियम (कोणतेही तीन)

(4) सत्यता वृक्ष पद्धती : एक निर्णय पद्धती

(5) खालील विधानांचे चिन्हांकन करा :

(i) अशोक लिहित नाही व वाचत नाही. (W, R)

(ii) भारत आक्रमक नाही असे नाही. (I)

(iii) जर तुम्ही दररोज व्यायाम केला तर आणि तरच तुम्हाला आरोग्य लाभेल. (E, H)

(iv) एकतर काम सोपे आहे किंवा अवघड. (E, D)

(v) जर मोठा पाऊस झाला तर रस्ते ओले होतील. (H, W)

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1040

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

G-1 : Introduction to Sociology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Nature of sociology as a science.
- (2) Primary and secondary group.
- (3) Gender.
- (4) Conformity and Deviance.
- (5) Social Movement.
- (6) Sociology and role of media.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the elements of social structure.
- (2) Discuss the characteristics of social group.
- (3) Explain the types of social mobility.
- (4) Discuss the factors of social change.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words (any one) : [20]
- (1) Define sociology and explain the subject matter and scope of Sociology.
 - (2) Discuss socialization. Discuss the aims and Agencies of socialization.
4. Write short notes on (any four) : [20]
- (1) Characteristics of Society
 - (2) Reference Group
 - (3) Types of Social Control
 - (4) Characteristics of Social Stratification
 - (5) Concept of Cultural Lag
 - (6) Sociology and Social Work.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) समाजशास्त्राचे शास्त्रीय स्वरूप
 - (2) प्राथमिक समूह आणि दुय्यम समूह
 - (3) लिंगभाव
 - (4) अनुचलन आणि विचलन
 - (5) सामाजिक चळवळ
 - (6) समाजशास्त्र व माध्यमांची भूमिका.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) समाज संरचनेचे घटक स्पष्ट करा.
 - (2) सामाजिक समूहांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
 - (3) सामाजिक गतीशीलतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (4) सामाजिक परिवर्तनाच्या घटकांची चर्चा करा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) समाजशास्त्राची व्याख्या आणि अभ्यासविषय व व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - (2) सामाजिकीकरणाची साधने व उद्दिष्टांची चर्चा करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) समाजाची वैशिष्ट्ये
 - (2) संदर्भ समूह
 - (3) सामाजिक नियंत्रणाचे प्रकार
 - (4) सामाजिक स्तरीकरणाची वैशिष्ट्ये
 - (5) सांस्कृतिक पाश्चायनाची संकल्पना
 - (6) समाजशास्त्र व समाजकार्य.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1041

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

General Paper I

(Outline of Pre-history, Proto-history and Early History)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Explain the concept 'Ancient'.
 - (2) What is an Archaeological excavation ?
 - (3) What do you know about 'Rigveda' ?
 - (4) Explain the concept of 'Jain Triratnas'.
 - (5) Who was Wima Kadphaisis ?
 - (6) State in brief about the Rashtrakuta Art.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) State the literary sources of Ancient Indian History.
 - (2) Discuss the types of Megalithic Burials.
 - (3) Write the causes for the decline of the Maurya dynasty.
 - (4) What do you know about the Chalukyas of Badami ?

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) Discuss the salient features of Neolithic Age.
 - (2) Describe the achievements of Samrat Ashoka.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Medieval History
- (2) Mesolithic Age
- (3) Harappan Script
- (4) Arya Ashtangika Marga
- (5) Chandragupta Vikramaditya
- (6) Pallava Mahendravarman.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) 'प्राचीन' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) 'पुरातत्वीय उत्खनन' म्हणजे काय ?
- (3) ऋग्वेदाविषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?
- (4) जैन त्रिरत्ने ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (5) 'विम कॅडफायसिस' कोण होता ?
- (6) राष्ट्रकूटांच्या कलेविषयी थोडक्यात सांगा.

2. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) प्राचीन भारतीय इतिहासाची वाङ्मयीन साधने सांगा.
- (2) महापाषाणीय दफनांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- (3) मौर्य घराण्याच्या न्हासाची कारणे लिहा.
- (4) बदामीचे चालुक्य यांच्याविषयी तुम्हास काय माहिती आहे ?

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) नवाशमयुगाच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
 - (2) सम्राट अशोकाची कामगिरी वर्णन करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) मध्ययुगीन इतिहास
 - (2) मध्याश्म युग
 - (3) हडाप्पाची लिपी
 - (4) आर्य अष्टांगिक मार्ग
 - (5) चंद्रगुप्त विक्रमादित्य
 - (6) पल्लव महेंद्रवर्मन्.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1042

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

STATISTICS

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Symbols and abbreviations have usual meanings.
 - (iv) Use of calculator and statistical table is allowed.
 - (v) Graph paper will be provided on request.

1. Attempt each of the following :

(A) State whether the following statements are true or false : [1 each]

- (1) Sum of squares of deviations of all observations about its mean is zero.
- (2) For bivariate data (x_i, y_i) $i = 1, 2, 3 \dots n$.

$$GM\left(\frac{X}{Y}\right) \neq \frac{GM(X)}{GM(Y)}.$$

- (3) First order central moment is always zero.
- (4) Correlation coefficient is invariant to the change of origin.

P.T.O.

(B) Choose the *correct* alternative : [1 each]

(1) A set of values with mean 20 and its C.V. is 15%, the variance of the series is :

(a) 30

(b) 3

(c) 9

(d) 300

(2) Second central moment is equal to :

(a) mean

(b) variance

(c) zero

(d) none of the above

(3) If coefficient of Kurtosis based on moments γ_2 is negative, then frequency curve is :

(a) mesokurtic

(b) platykurtic

(c) leptokurtic

(d) none of the above

(4) Base year of the index number is :

(a) any convenient year

(b) preceding year

(c) year of stability

(d) succeeding year

(C) Answer in brief : [4×2=8]

(1) Define Karl Pearson's coefficient of skewness.

(2) For mesokurtic distribution if S.D. = 2, then find m_4 .

(3) Given

$$\sigma_x = \sigma_y = 2 \text{ and } r = 0.8,$$

find $\text{cov}(2x, 3y)$.

(4) If mode = 25 and mean = 40, then find median of the distribution.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(1) Distinguish between explained and unexplained variation regarding lines of regression.

(2) The two equations of lines of regression are as follows :

$$2x - y - 13 = 0 \text{ and}$$

$$x - 2y + 28 = 0$$

Find (\bar{X}, \bar{Y}) and $\text{Corr}(x, y)$

- (3) The values 3, 5 and 7 are assigned weights $(k - 4)$, $(k - 2)$ and $(k + 1)$ respectively. If weighted arithmetic mean is 6, then find k .
- (4) Describe the functions of National Sample Survey Organization (NSSO).
- (5) During a certain period the cost of living index number increased from 110 to 200 and the salary of an officer raises from Rs. 9,900 and Rs. 15,000. Obtain his real income and interpret. Does he really gain ? If so, by how much in real terms ?
- (6) Write a short note on residual plot.

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (1) Splice the two series together so as to give a continuous series with base year 2011 :

Year	Continuing series	
	A forward	B forward
2008	100	—
2009	125	—
2010	140	—
2011	160	100
2012	—	130
2013	—	150
2014	—	170

- (2) With usual notations, show that :

$$-1 \leq r \leq +1.$$

- (3) Cost of living index number of the following data is known to be 126.2, obtain the missing weight :

Commodity	Index Number	Weight
A	130	60
B	120	20
C	125	?
D	115	6
E	120	4

- (4) With usual notations, show that for any distribution S.D. \geq M.D. about mean.
- (5) Out of 100 women 67 preferred perfume of brand X whereas out of 60 men only 28 preferred it. Find the coefficient of association between the attributes 'Gender' and 'Preference of brand X'. Interpret your result.
- (6) Given that :

$$r = 0.4, \quad \Sigma(x - \bar{X})(y - \bar{Y}) = 108,$$

$$\sigma_y = 3 \quad \text{and} \quad \Sigma(x - \bar{X})^2 = 900.$$

Find the number of pairs of observations.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

- (1) Given n pairs of observations (x_i, y_i) $i = 1, 2, \dots, n$, explain the procedure of fitting of simple linear model of the type

$$Y = a + bX + \varepsilon \text{ with}$$

$$E(\varepsilon) = 0, V(\varepsilon) = \sigma^2.$$

Estimate the parameters 'a' and 'b' by method of least square.

- (2) What is rank correlation ? Derive Spearman's rank correlation coefficient in case of without ties for 'n' pairs of observations.
- (3) Discuss various points to be considered while constructing an index number.
- (4) Obtain Karl Pearson's coefficient of correlation for the following information of 8 patients :

Age	Hemoglobin
25	10
32	12
45	11
50	8

58	9
60	10
65	8
72	7

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

(1) (i) Describe Bombay Stock Exchange (BSE) sensitive index number. [4]

(ii) Calculate 10% trimmed mean and construct Box-plot for the heights in cm. of 19 students as given below :

172, 171, 175, 162, 151, 147, 180, 165, 167, 158,

165, 161, 157, 168, 155, 158, 152, 163, 170. [8]

(iii) Suppose X, Y and Z are uncorrelated variables with the same standard deviation σ . With usual notations show that : [4]

$$\text{Corr} (X + Y, Y + Z) = \frac{1}{2}.$$

(2) (i) What is measures of central tendency ? What are the requirements of good measures of central tendency ? [4]

- (ii) The following is the price of a commodity in two different cities :

	Solapur	Kolhapur
Average price	60	70
S.D. of price	2	3

If $r = 0.8$, find most likely price in Kolhapur corresponding to price of Rs. 70 in Solapur. Which city had more stable prices of commodity ? Justify your answer. [8]

- (iii) What is Kurtosis ? With usual notations show that $\beta_2 \geq 1$. [4]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1043

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

AMG-I : Applied Mathematics (Calculus and

Differential Equations)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) State completeness property of real numbers.

(b) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\sqrt{x} - x}{\sqrt{x} + x}.$$

(c) Using definition of derivative, find $f'(8)$, where :

$$f(x) = \sqrt{x} \quad x \geq 0.$$

(d) Find critical points of the function :

$$f(x) = -x^3 + 12x + 5, \quad x \in (-3, 3).$$

P.T.O.

(e) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^x - \cos x - x}{x \sin x}.$$

(f) Evaluate :

$$\int \frac{1}{(x+1)(x+2)} dx.$$

(g) Find integrating factor of the following differential equation :

$$x^2 y dx - (x^3 + y^3) dy = 0.$$

(h) Define the term 'Exact differential equation'.

(i) Find the differential equation of the family of curves which is orthogonal trajectory of the family $y = cx$, where c is parameter.

(j) Solve :

$$y = px + 3p^4.$$

2. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) State and prove Archimedean property.

(b) Solve the inequality :

$$|x+1| - 2|x-1| < 10.$$

(c) Using definition of limit show that :

$$\lim_{x \rightarrow -6} \frac{x+4}{2-x} = -\frac{1}{4}.$$

(d) Discuss the continuity of f at $x = \frac{1}{2}$ where :

$$f(x) = \begin{cases} x & , \quad 0 \leq x < \frac{1}{2} \\ 1 & , \quad x = \frac{1}{2} \\ 1-x & , \quad \frac{1}{2} < x < 1 \end{cases}$$

(e) Find n th derivative of the function f , where :

$$f(x) = \frac{1}{a^2 - x^2} \quad , \quad |x| \neq |a| \\ = 0 \quad , \quad \text{otherwise}$$

(f) Separate the intervals in which the polynomial :

$$2x^3 - 15x^2 + 36x + 1$$

is increasing or decreasing.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) State and prove Rolle's mean value theorem. Also write its geometrical interpretation.

- (b) (i) Find the coefficients c and d so that the function f becomes continuous and differentiable at a point a where :

$$\begin{aligned} f(x) &= x^2 & \text{if } x \leq a \\ &= cx + d & \text{if } x > a \end{aligned}$$

- (ii) Show that :

$$\lim_{x \rightarrow 0} \sin \left(\frac{1}{x} \right)$$

does not exist.

- (c) (i) Obtain Maclaurin's series expansion of $\tan x$.
(ii) Verify Cauchy's mean value theorem for the functions :

$$f(x) = \frac{1}{x^2} \quad \text{and} \quad g(x) = \frac{1}{x} \quad \text{on } [2 \ 4].$$

4. Attempt any *four* of the following : [16]

- (a) Evaluate :

$$\int \frac{2x-1}{\sqrt{3x^2+x-2}} dx.$$

- (b) Solve :

$$\frac{dy}{dx} = \frac{x-y+3}{2x-2y+5}.$$

(c) Explain the method of solving Bernoulli's differential equation.

(d) Show that the family :

$$\frac{x^2}{c} + \frac{y^2}{c-\lambda} = 1,$$

where c is parameter, is self-orthogonal.

(e) Solve :

$$(x^2 - 1) \frac{dy}{dx} + 2xy - 1 = 0.$$

(f) Solve :

$$x^2 p^2 - 5xyp + 6y^2 = 0.$$

5. Attempt any *two* of the following :

[16]

(a) (i) Solve :

$$\left(x \tan \frac{y}{x} - y \sec^2 \frac{y}{x}\right) dx + x \sec^2 \frac{y}{x} dy = 0.$$

(ii) Solve :

$$(x^2 y^2 + 4xy + 2) x dy + (x^2 y^2 + 5xy + 2) y dx = 0.$$

(b) Obtain reduction formula for :

$$I_n = \int \frac{dx}{(x^2 + a^2)^n}, \quad n \in \mathbf{N}$$

and hence evaluate $\int \frac{1}{(x^2 + 4)^5} dx$.

(c) Solve :

$$p^2 y + 2px - y = 0$$

where $p = \frac{dy}{dx}$.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1044

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

APPLIED STATISTICS

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

(iii) *Use of statistical tables and scientific calculator is allowed.*

(iv) *Symbols have their usual meaning.*

(v) *Graph papers will be provided on request.*

1. Attempt each of the following :

(a) *State whether the following statements are true or false :*

[1 each]

(i) *Mean can be determined in case of the frequency distribution having open end extreme classes.*

(ii) *Second central moments denotes standard deviation of the distribution.*

(iii) *“Number of sixes on upper most face if a die is rolled” is a variable.*

(iv) *If $\text{corr}(X, Y) = 0.75$, then $\text{corr}(X, 2 - Y) = -0.7$.*

P.T.O.

- (b) Choose the *correct* alternative : [1 each]
- (i) The variance of 10 observations is 4. If each observation is increase by 4, then the variance of new series will be :
- (a) 4
 - (b) 2
 - (c) 8
 - (d) 0
- (ii) If the distribution is symmetric, then the measures of skewness, v_1 is :
- (a) < 0
 - (b) > 0
 - (c) $= 0$
 - (d) None of the above
- (iii) Range is the measure of :
- (a) Central tendancy
 - (b) Dispersion
 - (c) Skewness
 - (d) Kurtosis
- (iv) The index number for base year is consider as :
- (a) 0
 - (b) 25
 - (c) 50
 - (d) 100

- (c) Answer in brief : [4×2=8]
- (i) Define Yule's coefficient of association.
 - (ii) Define Laspeyre's price index number.
 - (iii) Measures of Kurtosis (v_2) of a distribution of X is 4.
If $Y = X - 5$, then find the measure of Kurtosis (v_2) of a distribution of Y.
 - (iv) Define the term simple random sampling.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a)
 - (i) Define geometric mean.
 - (ii) Discuss any *two* merits and demerits of median.
- (b) Discuss the problems in the construction of index number.
- (c) For the following data prepare stem and leaf chart :
220, 205, 211, 207, 228, 207, 222, 203, 208, 210, 213, 215.
- (d) Write a note on systematic sampling.
- (e) State the expressions for first four central moments in terms of raw moments.
- (f) Compute third quartile (Q_3) for the following data :

Class	Frequency
0—5	5
5—10	10
10—15	15
15—20	12
20—25	8

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) Define Pearson's measures of skewness. Give their interpretation.

(b) Describe the graphical method of determination of median.

(c) Given the following information in case of two attributes :

$$N = 250, (A) = 41, (A\beta) = 8, (B) = 65.$$

Compute coefficient of association between two attributes and comment on it.

(d) The frequency distribution of marks obtained by 100 students in a certain examination is as follows :

Marks Obtained	Number of Students
0—20	10
20—40	20
40—60	30
60—80	24
80—100	16

Find mode of the distribution.

(e) Out of 100 students interviewed 40 liked Indian music, 70 liked Western music, 20 did not liked the both. Find the number of students :

(i) Who like both types of music ?

(ii) Who like either type of music ?

(f) Explain the terms Statistical population and Sample.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

(a) The following is the distribution of marks obtained in a certain examination :

Marks Obtained	Number of
below	Students
20	2
40	7
60	35
80	46
100	50

Find mean deviation about mean of the distribution.

(b) Calculate the Spearman's rank correlation coefficient for the following data :

Marks Obtained	Marks Obtained
in Maths (X)	in English (Y)
75	60
80	74
65	69
82	70
79	72
49	35

- (c) The height of father in inches (X) and the height of son in inches (Y) for 7 samples of fathers and their sons are as below :

X	Y
65	68
63	66
67	68
64	65
68	69
62	66
70	68

Fit a line of regression of Y on X by least square method.

- (d) If the attributes A and B are independent, then show that :
- (i) α and B are independent and
 - (ii) α and β are independent.

5. Attempt any *one* of the following :

- (a) (i) State the conditions of consistency in case of three attributes. [4]
- (ii) Explain the terms splicing and deflating of index numbers. [4]

- (iii) The sales (in thousand) of a certain product during 7 years are given below : [8]

Year (X)	Sales (Y)
1	18
2	22
3	31
4	36
5	49
6	55
7	69

Fit the curve $Y = ab^X$ to the above data.

- (b) (i) The price and quantity for year 2008 and 2012 of four different commodities A, B, C and D are as given below : [8]

Commodity	2008		2012	
	Price	Quantity	Price	Quantity
A	20	8	40	6
B	50	10	60	5
C	40	15	50	10
D	20	20	20	15

Calculate price index numbers for year 2012 taking 2008 as a base year using :

- (1) Laspeyre's formula
- (2) Paasche's formula and
- (3) Fisher's formula.

- (ii) Compute coefficient of correlation between X and Y for the data given below : [8]

X	Y
18	24
20	15
21	10
18	20
19	20
20	18
22	14
23	10
25	8
22	15

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1045

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY

General Paper I

(Introduction to Philosophy)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]
 - (i) Explain the nature of Epistemology as branch of Philosophy.
 - (ii) Explain the nature of the concept of *Darshan*.
 - (iii) Explain the concept of Induction.
 - (iv) Explain what is Theism ?
 - (v) State the nature of Beauty.
 - (vi) State the concept of Right.

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]
 - (i) Give an account of Maya.
 - (ii) Discuss the nature of concept Pratyaksha.
 - (iii) Discuss elaborately : the moral argument for the existence of God.
 - (iv) State the nature of Deontological ethics.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Discuss the nature of concept of God in Nyaya Darshan.
 - (ii) Elaborately discuss the nature of Materialism.
4. Write short notes on any *four* of the following in **50** words each : [20]
- (i) Etymology of the term 'Philosophy'
 - (ii) Dehatmavada
 - (iii) The Concept of Reason
 - (iv) Good Will according to Kant
 - (v) Sadharanadharm
 - (vi) Nature of Art.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :—
- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्लिश प्रश्न पत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा : [20]
- (i) तत्त्वज्ञानाची एक शाखा म्हणून ज्ञानशास्त्राचे स्वरूप विशद करा.
 - (ii) दर्शन या संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (iii) विगमन या संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (iv) देववाद म्हणजे काय ? स्पष्ट करा.
 - (v) सौंदर्य या संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (vi) हक्क ही संकल्पना सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) 'माया' संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (ii) प्रत्यक्ष या संकल्पनेच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- (iii) सविस्तर चर्चा करा : ईश्वराच्या अस्तित्वाचा नीतिशास्त्रीय युक्तिवाद.
- (iv) कर्तव्यवादी नीतिशास्त्राचे स्वरूप विशद करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) न्याय दर्शनातील ईश्वर या संकल्पनेच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- (ii) जडवादाच्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपण लिहा : [20]
- (i) 'Philosophy' या संज्ञेची व्युत्पत्ती
- (ii) देहात्मवाद
- (iii) बुद्धि ही संकल्पना
- (iv) कान्टच्या मते सत्संकल्प
- (v) साधारण धर्म
- (vi) कलेचे स्वरूप.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1046

F.Y. BA. EXAMINATION, 2017
MATHEMATICAL PRE-REQUISITES
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use graph paper wherever necessary.

1. Attempt any *ten* of the following :

[20]

(i) Define variable.

(ii) Define linear function.

(iii) Given :

$$y = \frac{x}{3} + 2,$$

find slope and y -intercept.

(iv) Find the equilibrium price and quantity for :

$$Q_s = 10 + 2P$$

$$Q_d = 100 - 4P$$

(v) Write the derivative of constant function.

P.T.O.

(vi) Given :

$$y = 5x^2, \text{ find } \frac{dy}{dx}, \frac{d^2y}{dx^2}$$

(vii) Define : extreme value.

(viii) Define marginal cost.

(ix) Given :

$$z = 3x + 8y, \text{ find } z_x, z_y$$

(x) Given $z = x^3 - xy + y^3$, find partial derivative of z with respect to x and y .

(xi) Find the marginal physical productivity for the production function (Q), where :

$$Q = 6x^2 + 3xy + 2y^2$$

(xii) Write the total derivative for the function :

$$z = f(x, y)$$

(xiii) If $y = u^3$ and $u = x^3$, find $\frac{dy}{dx}$

2. Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Draw graph of the function $x + 2y - 4 = 0$ and give slope and y -intercept.

(ii) Given :

$$y = \frac{6x - 7}{8x - 5}, \text{ find } \frac{dy}{dx}$$

(iii) Determine the critical value for the function :

$$TR = 32Q - Q^2$$

also determine TR is relative maximum or minimum.

(iv) Given :

$$5x^2 + 8xy + 6y^2 = 0, \text{ find } \frac{dy}{dx}$$

3. Attempt any *two* of the following : [20]

(i) Given the function :

$$z = 3x^2 + 2y^2 - xy - 4x - 7y + 12,$$

find the extreme values and determine the function is maximum *or* minimum.

(ii) Explain the relationship between total product and marginal product.

(iii) Given :

$$y = \frac{7x^2}{x-1}, \text{ find } \frac{dy}{dx} \text{ at } x = 0.$$

(iv) Use the elimination method to find the equilibrium price and quantity when the demand function is :

$$3P + Q^2 + 5Q - 102 = 0$$

and supply function is :

$$P - 2Q^2 + 3Q + 71 = 0$$

4. Attempt any *two* of the following : [30]

(i) Minimize the cost for a firm with the cost function :

$$c = 5x^2 + 2xy + 3y^2 + 800$$

subject to the production quota $x + y = 39$.

(ii) Given :

$$z = \frac{(8x - 4y)}{(x + y)}, \text{ find } z_{xy}, z_{yx}$$

and determine whether $z_{xy} = z_{yx}$.

(iii) The profit functions for two different firms are given by π_1 and π_2 respectively :

$$\pi_1 : -Q^2 + 17Q - 42$$

$$\pi_2 : -Q^2 + 16Q - 38$$

(a) At what level of output will the first firm earn zero profit ?

(b) At what level of output will the second firm earn a profit of Rs. 25 ?

(iv) (a) Given :

$$z = 6x^2 + 15xy + 3y^2,$$

find total derivative $\frac{dz}{dx}$, where $y = 7x^2$

(b) Find the slope at $x = 2$ and $x = 5$ for the function :

$$y = 2x^3 - 2x$$

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1047

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

RESTRUCTURING

(Foundation Course)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write the following questions answers in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Explain the social life of Vedic culture.
 - (2) State the work of Brahma Samaj.
 - (3) State the information about Planning Commission.
 - (4) Explain the nature of Science.
 - (5) State the elements of state creation.
 - (6) Explain the types of research methodology.

2. Write the following questions answers in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Give the information about Indian Religion.
 - (2) Give the information about Dalit movement in India.
 - (3) Explain the measures of women empowerment.
 - (4) Explain the National values.

3. Write the answer of any *one* of the following in **400** words : [20]
 - (1) Take brief survey about Education movement in modern India.
 - (2) State the information about 'Right to Information Act, 2005'.

P.T.O.

4. Write short notes on the following in 100 words each (any four) : [20]

- (1) Culture
- (2) Non-Brahman Movement
- (3) Service Sector in India
- (4) Concept of Society
- (5) Gender Disparity
- (6) Privatization.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) वैदिक संस्कृतीकालीन सामाजिक जिवन स्पष्ट करा.
- (2) ब्राह्मो समाजाचे कार्य सांगा.
- (3) नियोजन आयोगाबाबत माहिती सांगा.
- (4) विज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (5) राज्य निर्मितीचे घटक सांगा.
- (6) संशोधन पद्धतीचे प्रकार स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

- (1) भारतीय धर्माबाबत माहिती द्या.
- (2) भारतातील दलित चळवळीबाबत माहिती द्या.
- (3) महीला सबलीकरणाच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
- (4) राष्ट्रीय मुल्ये स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) आधुनिक भारतातील शिक्षणविषयक चळवळीचा आढावा घ्या.
(2) माहितीचा अधिकार अधिनियम, 2005 बाबत माहिती सांगा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा : [20]
- (1) संस्कृती
(2) ब्राह्मणेतर चळवळ
(3) भारतातील सेवाक्षेत्र
(4) समाज संकल्पना
(5) लैंगिक विषमता
(6) खाजगीकरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1050

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
(Vocational Course)
COMPUTER APPLICATIONS COURSE—I
(Theory)
(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Draw a neat-labelled diagram wherever necessary.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following (any *five*) : [10]
- (1) Octal
 - (2) ASCII
 - (3) ROM
 - (4) Unix
 - (5) MICR
 - (6) Icons
 - (7) Paint brush.
2. Answer the following (any *two*) : [10]
- (1) What is MS-Word ? What are the features of MS-Word ?
 - (2) What is Output device ? Explain any *two* devices.
 - (3) What is e-mail ? What are the advantages of e-mail ?
3. Solve the following : [15]
- (1) Convert from Decimal to Binary :
 $(87)_{10} = ()_2$

P.T.O.

(2) Convert from Octal to Binary :

$$(454)_8 = ()_2$$

(3) Binary Addition :

$$1011111 + 10111$$

(4) Binary Subtraction :

$$11111 - 1011$$

(5) Solve using 2's complement method :

$$1101 + 1001$$

4. Answer the following : [5]

What is Operating System ? Explain types of operating system.

Or

What is Internet ? Explain uses of internet.

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1051

F.Y. B.A. (Vocational Stream) EXAMINATION, 2017

FUNCTIONAL ENGLISH

Paper I

An Introduction to English Language and Writing Skills in

English (Theory)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Write short notes on any *two* of the following : [6]

(i) Language as a means of communication

(ii) Speech event

(iii) Consonants in English.

(b) Fill in the blanks (any *five*) : [5]

(i) The central vowels in British RP are

(ii) The final consonant sound in the word 'behind' is

(iii) are nasal sounds in British RP.

(iv) The total number of pure vowels in English is

(v) The vowel sound in the word 'till' is

(vi) The initial consonant sound in the word 'fast' is

(vii) The diphthong sound in the word 'poor' is

P.T.O.

(c) State whether the following statements are true or false
(any five) : [5]

- (i) /f, s/ are voiceless sounds.
- (ii) There are eight diphthongs in English.
- (iii) All vowels are voiceless sounds.
- (iv) The vibration of vocal cords produces voice.
- (v) There are five front vowels in English.
- (vi) There are fifteen voiceless consonants.
- (vii) Tongue is an active articulator.

2. (a) Use the *correct* tense forms of the verbs given in the brackets : [3]

Some hours later he (arrive) at the office. Usually he (leave) early as he has to meet his sick mother. But today he will be (work) for long time.

(b) Fill in the blanks with appropriate prepositions given in the brackets : [2]

[out of; with; into; in]

In the morning the watchman came a pale face and told me that he had seen the strange man who lived the neighbourhood. He climbed the window the garden, went to the gate and disappeared.

(c) Change the voice (any two) : [2]

- (i) He purchased a smart car.
- (ii) The workers are completing the job.
- (iii) He scores a century.

(d) Use articles (a/an/the) wherever necessary : [2]

In United States there wastremendous rise of short stories. Growing literacy and increase in magazine publication helped in this direction. Story as art from developed.

(e) Choose the *correct* alternative given in the brackets (any *five*) : [5]

(i) Either my friends or Rahul (is/are) at the office.

(ii) Teachers (attends/attend) lectures regularly.

(iii) One of the teachers (was/were) on leave.

(iv) Shamal prefers coffee (to/than) tea.

(v) He used (car of his friend/his friend's car).

(vi) The guests have finished breakfast, (haven't they ?/have they ?)

(vii) My sister (am understanding/understands) French.

3. (a) Write notes on any *two* of the following : [10]

(i) Falling tone

(ii) Word accent as an important feature of English

(iii) Rules for word stress.

(b) Divide the following sentences into tone groups and mark accent and intonation (any *five*) : [10]

(i) Good afternoon. Where is the mark sheet ?

(ii) Come here and sit down.

- (iii) Are they ready to go ?
- (iv) The movie is heart touching.
- (v) What is the answer to the question ?
- (vi) He said that he should go.
- (vii) What is strange idea !

4. Develop the following points into a good paragraph of about fifteen sentences : [10]

Uses and Abuses of Internet

Introduction — means of information, knowledge and entertainment — functions — utility — proper use — improper use — positive and negative effects — investment of time, money and energy — need to keep control on use — conclusion.

Or

Write a short paragraph on the topic 'Growing indiscipline among students'.

5. Prepare a flow chart showing the admission procedure for FYBSc in Nashik with the help of the given points : [10]
[Visit university web site for admission — fill the form — give preference of the colleges — submit hard copy at the centre given — waiting list — read allotment on net — fill in the form of the college allotted — attach documents — consult a teacher for admission — do attestation from the authority — pay the fees — submit the documents]

6. Read the following entries from the Oxford Advanced Learner's Dictionary and answer the questions given below (any *five*) : [10]

hernia /'hɜːniə; AmE 'hɜːrniə/ *noun* [C,U] a medical condition in which part of an organ is pushed through a weak part of the body wall

hero /'hɪərəʊ; AmE 'hɪroʊ; 'hiː-/ *noun* (pl. **-oes**) **1** a person, especially a man, who is admired by many people for doing sth brave or good: *a war hero* (= sb who was very brave during a war) ◊ *The Olympic team were given a hero's welcome on their return home.* ◊ *one of the country's national heroes* **2** the main male character in a story, novel, film/movie etc: *The hero of the novel is a ten-year old boy.* **3** a person, especially a man, that you admire because of a particular quality or skill that they have: *my childhood hero* **4** (AmE) = SUBMARINE (2)—see also HEROINE

heroic /hə'roʊɪk; AmE '-rou-/ *adj.* **1** showing extreme courage and admired by many people: *a heroic figure* ◊ *Rescuers made heroic efforts to save the crew.* **2** showing great determination to succeed or to achieve sth, especially sth difficult: *We watched our team's heroic struggle to win back the cup.* **3** that is about or involves a hero: *a heroic story/poem* ◊ *heroic deeds/myths* **4** very large or great: *This was foolishness on a heroic scale.* ► **heroically** /-kli/ *adv.*

heroics /hə'roʊɪks; AmE '-rou-/ *noun* [pl.] **1** (disapproving) talk or behaviour that is too brave or dramatic for a particular situation: *Remember, no heroics, we just go in there and do our job.* **2** actions that are brave and determined: *Thanks to Bateman's heroics in the second half, the team won 2-0.*

heroin /'herəʊɪn; AmE '-rou-/ *noun* [U] a powerful illegal drug made from MORPHINE, that some people take for pleasure and can become ADDICTED to: *a heroin addict*

heroine /'herəʊɪn; AmE '-rou-/ *noun* **1** a girl or woman who is admired by many for doing sth brave or good: *the heroines of the revolution* **2** the main female character in a story, novel, film/movie, etc: *The heroine is played by Demi Moore.* **3** a woman that you admire because of a particular quality or skill that she has: *Madonna was her teenage heroine.*

heroism /'herəʊɪzəm; AmE '-rou-/ *noun* [U] very great courage

heron /'herən/ *noun* a large bird with a long neck and long legs, that lives near water

Questions :

- (i) Write two meanings of 'heroic'.
- (ii) Transcribe the word 'hero' phonemically according to the British English.
- (iii) Transcribe the word 'heroine' phonemically according to the American English.
- (iv) Use the word 'hero' in your own sentence.
- (v) How many syllables are there in the words 'heroism' and 'hernia' ?
- (vi) Which syllables have primary stress in the words 'heroic' and 'heroine' ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1052

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
(Vocational Stream)
Paper I
(Fundamentals of Tourism)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
 - (iv) Use of map stencil is allowed.

- 1. Explain any two in brief (Around 50 words) :** [10]
- (1) Transportation in India
 - (2) Adventure tourism
 - (3) Concepts of visitor and traveler
 - (4) Accessibility.
- 2. Write short notes on any four (Around 100 words) :** [20]
- (1) History of tourism
 - (2) Regional tourism in India
 - (3) Effects of World War II on tourism
 - (4) Capital output ratio
 - (5) Economic benefits of tourism
 - (6) Importance of tourism industry for development in country.

P.T.O.

- 3.** Answer any *three* (**200-250** words) : [30]
- (1) Importance of paid holiday
 - (2) Information technology for development of tourism
 - (3) Advantages of mass tourism
 - (4) Tourism and international understanding
 - (5) Characteristics of tourism product.
- 4.** Answer in detail any *one* (Around **500** words) : [20]
- (1) Input and output devices of computer
 - (2) Cost benefits and foreign currency.

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-1053

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

प्रयोजनमूलक हिंदी (वोकेशनल)

FUNCTIONAL HINDI : Vocational

प्रश्नपत्र : 1

(हिंदी भाषा : विविध रूप, राजभाषा हिंदी तथा व्याकरण)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

कुल अंक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

(ii) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

(iii) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

1. (अ) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए हिंदी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) Directive
- (2) Assistant
- (3) Secret
- (4) Loss
- (5) Internal
- (6) Final
- (7) Joint.

(आ) निम्नलिखित हिंदी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए अंग्रेजी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) श्रोता
- (2) यात्रा
- (3) लाभ
- (4) सही

P.T.O.

- (5) रक्षा
- (6) अनुदान
- (7) निरीक्षण.

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]
- (क) अनुच्छेद 344
 - (ख) प्रयोजनमूलक हिंदी
 - (ग) संचार भाषा ।

3. राष्ट्रभाषा, राजभाषा और संचार भाषा के अंतर को स्पष्ट कीजिए । [12]
- अथवा**
- प्रसार माध्यमों की हिंदी का विवेचन कीजिए ।

विभाग 'ब'

4. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए : [15]
- (घ) मानक हिंदी वर्णमाला लिखिए ।
 - (च) कम्प्यूटर में हिन्दी भाषा का महत्व स्पष्ट कीजिए ।
 - (छ) आवेदन-पत्र का महत्व स्पष्ट कीजिए ।
 - (ज) हिंदी वर्तनी का मानकीकरण किसे कहते हैं ?
 - (झ) चिकित्सा छुट्टी के लिए आवेदन-पत्र का नमूना तैयार कीजिए ।

5. (त) निम्नलिखित गद्यांश का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [7]
- गांधीजी म्हणाले, "सत्याग्रह आणि तुरुंगवास यापेक्षा वेगळ व अधिक महत्वाच काम तू करू शकशील, आपल्या देशात महिलांनी शिक्षण घेतल पाहिजे. ते कार्य तू कर. उत्तर प्रदेशातील महिला शिक्षणात फार मागासलेल्या आहेत, त्यांना तू शिक्षण दे." गांधीजींनी महादेवीच्यासाठी प्रयाग महिला विद्यापीठाची स्थापना केली. कमला नेहरू व विजयालक्ष्मी पंडित या त्या विद्यापीठाच्या पहिल्या विद्यार्थिनी.
- (थ) अध्यापक पद के लिए आवेदन-पत्र लिखिए । [8]

6. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए :

[18]

(द) हिंदी में हल् चिह्न

(ध) कम्प्यूटर का कार्यक्षेत्र

(न) आवेदन-पत्र का शीर्षभाग

(य) श्रुतिमूलक 'व' और 'य' का प्रयोग

(र) अर्जित छुट्टी और आकस्मिक छुट्टी के आवेदन-पत्र में अंतर ।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-1055

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

COMPUTER APPLICATION

(Vocational Paper II)

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) All questions are compulsory

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.

1. Answer the following (any five) : [10]

(a) What is the difference between while and do while.

(b) Explain scanf() and printf() statement.

(c) Write a statement to accept two-dimensional array of size 2×3 and values 1, 2, 3, 4, 5, 6.

(d) If salary = 90, how would you print salary : Your salary is 90.

(e) Assign the character value 'Z' to the fourth element of an array 'Letter'.

(f) Explain the statement a+=b.

P.T.O.

2. Write short notes on the following (any *four*) : [12]

- (a) Flowchart symbols
- (b) Malloc() function
- (c) Call by value and call by reference in function
- (d) Keywords in C
- (e) Structure in C.

3. Write a program in 'C' (any *two*) : [10]

- (a) Write a function to add two numbers.
- (b) Write a programme to test whether the given no is divisible by 5.
- (c) Write a programme to count no. of characters in a string.

4. Find the output : [8]

```
(a) #include <stdio.h>
    #define SEMI;
    void main( )
    {
        int p=3 SEMI;
        printf("%d", P) SEMI
    }
```

```
(b) #include <stdio.h>

void main( )
{
    int sub[50], i;
    for (i=0; i <=48; i++);
    {
        sub[i]=i;
        printf("\n%d", sub[i]);
    }
}
```